

Turinys

1. APIMTIS IR METODAI.....	2
2. KORUPCIJOS RIZIKA VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMO, VYKDYMO IR KONTROLĖS VEIKLOS SRITYSE.....	4
2.1. Antikorupcinio požiūriu ydingas viešojo pirkimo būdo parinkimo mechanizmas.....	4
2.2. Nepakankamas ir fragmentiškas viešųjų pirkimų centralizavimo procesas, nėra aišku, kokių principu pasirenkamos prekės, paslaugos ar darbai centralizuotai įsigyti.....	12
2.3. Neribojama VMU diskrecija iš anksto (ne)skelbti viešojo pirkimo biudžeto.....	14
2.4. Egzistuoja korupcijos rizika sudarant žodines sutartis, galimai dirbtinai skaidant viešuosius pirkimus.....	17
2.5. Galima korupcijos rizika taikant pagreitintą viešojo pirkimo procedūrą.....	19
2.6. Galima korupcijos rizika vykdant kai kuriuos viešuosius pirkimus.....	22
2.7. Nepakankamas ir tobulintinas regioninių padalinių vykdomų viešųjų pirkimų kontrolės mechanizmas.....	26
2.8. Antikorupcinio požiūriu ydingas pretenzijų nagrinėjimo mechanizmas, nepakankamai atskirtas funkcijų vykdymas.....	27
2.9. Viešųjų pirkimų kontrolės sistema neapima visų viešųjų pirkimų etapų kontrolės.....	28
3. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS).....	30
4. PASIŪLYMAI.....	32

1. APIMTIS IR METODAI

Korupcijos rizikos analizės atlikimo metu analizuota valstybės įmonės Valstybinių miškų urėdijos (toliau – VMU, Valstybinių miškų urėdija) veikla viešųjų pirkimų organizavimo, vykdymo ir kontrolės veiklos srityse. Šiose VMU veiklos srityse korupcijos rizikos analizė atlikta pirmą kartą.

Tikslas: antikorupciniu požiūriu įvertinti VMU veiklą analizuojamose veiklos srityse ir nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas padaryti korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus, bei pateikti pasiūlymus, kurie padėtų geriau valdyti nustatytus korupcijos rizikos veiksnius ir (ar) korupcijos riziką, siekiant VMU veiklos skaidrumo.

Uždaviniai:

1. Nustatyti teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti.
2. Išanalizavus praktinį procedūrų vykdymą, nustatyti teisės aktų įgyvendinimo problemas, susijusias su korupcija.
3. Pasiūlyti korupcijos riziką ir (ar) jos veiksnius mažinančias priemones.

Objektas: VMU veikla analizuojamose veiklos srityse.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir dokumentų turinio analizė (analizuoti ir vertinti teisės aktai, dokumentai ir informacija nurodoma pirmame priede).
2. Teisės aktų praktinio įgyvendinimo analizė.
3. Interviu metodas (VMU darbuotojams pateikti klausimai el. paštu olga.cesoniene@stt.lt, telefonu visą analizės atlikimo laikotarpį).
4. Viešosios informacijos stebėjimas ir analizavimas.

Atliekant korupcijos rizikos analizę buvo remtasi šia informacija¹:

1. Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601, 15 punkte nurodytais duomenimis.
2. Teisės aktais, reglamentuojančiais įstaigų veiklos sritis, kuriose atliekama korupcijos rizikos analizė.
3. STT turima, prieinama informacija, susijusia su įstaigų veiklos sritimis, kuriose atliekama korupcijos rizikos analizė.

---

¹ STT pareigūnų atliekamo išvadų dėl korupcijos pasireiškimo tikimybių vertinimo ir korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo, patvirtinto STT direktoriaus 2013 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. 2-102, 14 p.

4. Kita informacija, reikalinga korupcijos rizikos analizei atlikti.

Korupcijos rizikos analizės išvados, padarytos remiantis nurodytų dokumentų ir duomenų analize, vertinant:

1. Sociologinių tyrimų duomenis².
2. Galimybę vienam darbuotojui priimti sprendimus analizuojamose veiklos srityse.
3. Darbuotojų savarankiškumą priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskreciją.
4. Darbuotojų priežiūros ir kontrolės lygį.
5. Reikalavimus laikytis įprastos darbo tvarkos.
6. Analizuojamose procedūrose dalyvaujančių įstaigų darbuotojų rotacijos lygį.
7. Atliekamos veiklos dokumentavimo reikalavimus.
8. Analizuojamos veiklos, dokumentų viešumą ir prieinamumą visuomenei.

Jeigu VMU prašomų pateikti dokumentų ar duomenų nepateikė, buvo laikoma, kad jų nėra.

---

² Sociologinio tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, Valstybinių miškų urėdija 15 % apklaustų valstybės tarnautojų vertinama kaip labai korumpuota ir 40 % iš dalies korumpuota. Prieiga internete: <https://www.stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437>.

2. KORUPCIJOS RIZIKA VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMO, VYKDYMO IR KONTROLĖS VEIKLOS SRITYSE

Valstybinių miškų urėdija įkurta 2018 metais, įgyvendinus valstybinių miškų ūkio pertvarką ir sujungus 42 urėdijas. Dabar įmonę sudaro 26 regioniniai padaliniai su 337 girininkijomis. VMU patikėjimo teise valdo apie 1 mln. hektarų (t. y. apie pusę Lietuvos miškų), per metus paruošia apie 3,6 mln. kubinių metrų žaliavinės medienos, kasmet atkuria apie 8500 hektarų valstybinių miškų ir įveisia apie 500 hektarus naujų, išaugina apie 50 mln. vienetų miško sodmenų, prižiūri apie 34 500 km miško kelių tinklą ir apie 2000 rekreacinių objektų³.

Centrinis viešųjų pirkimų portalas pateikia duomenis (toliau – CVPP)⁴ apie VMU mažos vertės pirkimus 2019 ir 2020 metais:

2019 metai

Pirkimo objekto rūšis	Bendra sudarytų sutarčių vertė (Eur)	Bendras pirkimų skaičius
Prekės	1555135,00	253
Paslaugos	4081394,00	289
Darbai	1668779,00	55
Iš viso	7305308,00	597

2020 metai

Pirkimo objekto rūšis	Bendra sudarytų sutarčių vertė (Eur)	Bendras pirkimų skaičius
Prekės	2001825,33	212
Paslaugos	1455188,01	238
Darbai	2254525,78	78
Iš viso	5711539,12	528

Analizuojant VMU viešųjų pirkimų organizavimo, vykdymo ir kontrolės teisinį reglamentavimą ir praktinį jo įgyvendinimą, darytina išvada, kad praktiškai atliekant viešuosius pirkimus egzistuoja korupcijos rizika dėl šių korupcijos rizikos veiksnių:

2.1. Antikorupcinio požiūriu ydingas viešojo pirkimo būdo parinkimo mechanizmas

Šios korupcijos rizikos analizės kontekste ir analizuojamu laikotarpiu yra aktualus šis teisinis viešųjų pirkimų reglamentavimas – VMU Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas

³ Prieiga internete: <https://www.vivmu.lt/lt/apie-mus/>

⁴ Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/ReportsOrProtocol/Details/2020-644518?formTypeId=3>

VMU direktoriaus 2018-02-05 d. įsakymu Nr. ĮS-115 (toliau – 2018 metų Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašas) ir VMU Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas VMU direktoriaus 2021-10-07 d. įsakymu Nr. ĮS(E)-21-183 (toliau – 2021 metų Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašas).

Susipažinus su minėtu teisiniu reglamentavimu, atkreiptas dėmesys, kad jame nėra nustatomas viešojo pirkimo būdo parinkimo mechanizmas, t. y. nėra aišku, kas yra atsakingas už pirkimo būdo parinkimą. Nuo 2020 metų VMU viešuosius pirkimus perkėlė į išmanią viešųjų pirkimų platformą EcoCost⁵. Pasak VMU atstovų, būtent ši informacinė sistema automatiškai nustato kiekvieno viešojo pirkimo būdą, atsižvelgdama į konkretaus pirkimo kainą dar planavimo procese. Tokiu būdu nustatytas viešojo pirkimo būdas yra užprogramuojamas viešųjų pirkimų metiniuose planuose. Gali susidaryti įspūdis, kad tokiu būdu visi viešųjų pirkimų etapai vykdomi automatizuotai, tačiau analizuojant VMU vykdytų ir vykdomų pirkimų dokumentus nustatyta, kad vis dėlto praktika yra įvairi, tai matyti iš toliau pateikiamų duomenų.

Susipažinus su VMU 2019-2021 metų metiniais viešųjų pirkimų planais, nustatyta, kad minėta informacinė sistema pateikia viešojo pirkimo būdą pagal pirkimo sumą, t. y. jei ši suma yra iki 10 000 eurų, sistema automatiškai fiksuoja neskelbiamos apklausos pirkimo būdą, jei pirkimo suma didesnė – atitinkamai fiksuojama skelbiama apklausa, atviras supaprastintas arba tarptautinis konkursas (atsižvelgiant į pirkimo sumą).

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad planuojamos pirkti prekės, paslaugos ar darbai į sistemą yra suvedami VMU atsakingų asmenų. Todėl sistemai telieka automatiškai nustatyti pirkimo būdą pagal suvestą joje informaciją. Suvedus analogiškas prekes, su tuo pačiu BVPŽ kodu ir nurodžius planuojamo pirkimo sumą eurais, užprogramuojamas viešojo pirkimo būdas. Negalima sutikti su tuo, kad išmanioji viešųjų pirkimų platforma EcoCost automatiškai parenka viešojo pirkimo būdą, kadangi visi būtinieji rodikliai – pirkimo pavadinimas, suma – yra suvedami VMU atsakingų asmenų. Analizuojant VMU metinių viešųjų pirkimų planus, pastebėta, kad pasitaiko nemažai atvejų, kai tokia pati (analogiška arba labai panaši) prekė, paslauga ar darbas pavadinama kiek skirtingai (pvz., BVPŽ kodas), nurodant kaip atskirą tam tikro regioninio padalinio planuojamą pirkimą, kurio suma neviršija 10 000 eurų ir kuriam automatiškai priskiriamas viešojo pirkimo būdas – neskelbiama apklausa.

Pavyzdžiui, 2021 metų plane numatyti akumuliatorių viešieji pirkimai, kurių pirkimas apibūdinamas skirtingai, t. y. *akumulatoriai; akumulatoriai, galvaniniai elementai ir baterijos; akumulatoriai, baterijos; maitinimo elementai; elementai; akumulatoriai ir baterijos* ir pan., medžio

---

⁵ Tai speciali programinė įranga, skirta viešųjų pirkimų planų rengimui, keitimui, atliktų pirkimų registravimui ir bendrai plano vykdymo priežiūrai.

granulių pirkimai, kurie turi kelias skirtingas variacijas pavadinimų: *medienos granulės kūrenimui; medžio granulės; granulės ir pan. (pavyzdžių lentelės pateikiamos žemiau).*

2021 m. viešųjų pirkimų planas – akumuliatorių pirkimai (bendra šių pirkimų suma 57670 eurų)

Pirkimo apibūdinimas	BVPŽ kodas	Pirkimo būdas	Planuojama vertė eurais	Padalinys	Planuojamas ketvirtis
Akumuliatoriai, galvaniniai elementai ir baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1600	VĮ VMU Biržų regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai, galvaniniai elementai ir baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	620	VĮ VMU Šalčininkų regioninis padalinys	I;II;III;IV
Galvaniniai elementai, akumuliatoriai IT technikai,	31400000-0	Neskelbiama apklausa	300	VĮ VMU Biržų regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31410000-3	Neskelbiama apklausa	3000	VĮ VMU Dubravos regioninis padalinys	I;II;III;IV
Baterijos, akumuliatoriai, galvaniniai elementai	31400000-0	Neskelbiama apklausa	100	VĮ VMU Ignalinos regioninis padalinys	I;II;III;IV
Baterijos vaizdo stebėjimo kameroms	31440000-2	Neskelbiama apklausa	350	VĮ VMU Jurbarko regioninis padalinys	I;II;III;IV
Maitinimo elementai	31440000-2	Neskelbiama apklausa	250	VĮ VMU Jurbarko regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai, galvaniniai elementai ir baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	750	VĮ VMU Kazlų Rūdos regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai	31400000-0	Neskelbiama apklausa	2650	VĮ VMU Kretingos regioninis padalinys	II;III;IV
Galvaninės baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	100	VĮ VMU Mažeikių regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai transporto priemonėms, vartų pulteliams,	31400000-0	Neskelbiama apklausa	700	VĮ VMU Mažeikių regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai, galvaniniai elementai ir baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	4000	VĮ VMU Panevėžio regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1500	VĮ VMU Prienų regioninis padalinys	II;III;IV
Elementai AA ir AAA	31400000-0	Neskelbiama apklausa	100	VĮ VMU Šakių regioninis padalinys	I;II;III;IV
Elementai	31410000-3	Neskelbiama apklausa	100	VĮ VMU Trakų regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1500	VĮ VMU Ukmergės regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos (kompiuteriams)	31400000-0	Neskelbiama apklausa	600	VĮ VMU Ukmergės regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1400	VĮ VMU Šakių regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai medžioklinėm šeryklom	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1000	VĮ VMU Šilutės regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1300	VĮ VMU Anykščių regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai transporto priemonėms, miško technikai	31400000-0	Neskelbiama apklausa	700	VĮ VMU Jurbarko regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai, galvaniniai elementai ir baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1900	VĮ VMU Kazlų Rūdos regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1500	VĮ VMU Kuršėnų regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos, galvaniniai elementai	31400000-0	Neskelbiama apklausa	2900	VĮ VMU Nemenčinės regioninis padalinys	I;II;III;IV
Akumuliatoriai ir baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	3750	VĮ VMU Radviliškio regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	3500	VĮ VMU Raseinių regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	1500	VĮ VMU Rokiškio regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai automobiliams ir traktoriams	31400000-0	Neskelbiama apklausa	2500	VĮ VMU Švenčionių regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai, baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	4000	VĮ VMU Tauragės regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai	31400000-0	Neskelbiama apklausa	2000	VĮ VMU Trakų regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai	31400000-0	Neskelbiama apklausa	2000	VĮ VMU Varėnos regioninis padalinys	II;III;IV
Akumuliatoriai, galvaniniai elementai ir baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	3000	VĮ VMU Veisiejų regioninis padalinys	I;II;III;IV
Elektros mob. Generatorius	31400000-0	Neskelbiama apklausa	3000	VĮ VMU Veisiejų regioninis padalinys	I;II
Akumuliatoriai, įvairios baterijos	31400000-0	Neskelbiama apklausa	3500	VĮ VMU Telšių regioninis padalinys	I;II;III;IV

2021 m. viešųjų pirkimų planas – medžio granulės (bendra šių pirkimų suma 102 700 eurų)

Pirkimo apibūdinimas	BVPŽ kodas	Pirkimo būdas	Planuojama vertė eurais	Padalinys	Planuojamas ketvirtis
Medienos granulės (Rietavo administracinio pastato šildymui)	09111400-4	Neskelbiama apklausa	2945	VĮ VMU Telšių regioninis pagaliny	I
Medžio granulės	09111400-4	Neskelbiama apklausa	9500	VĮ VMU Anykščių regioninis padalinys	I;II;III;IV
Medžio granulės	09111400-4	Neskelbiama apklausa	2500	VĮ VMU Biržų regioninis padalinys	I;II;III;IV
Girininkijos patalpų šildymui	09111400-4	Neskelbiama apklausa	900	VĮ VMU Mažeikių regioninis padalinys	I;II;III;IV
Granulės	09111400-4	Neskelbiama apklausa	10000	VĮ VMU Nemenčinės	I;II;III;IV
Medienos granulės kūrenimui	09111400-4	Neskelbiama apklausa	10000	VĮ VMU Panevėžio regioninis padalinys	I;II;III;IV
Medžio granulės	09111400-4	Skelbiama apklausa	30000	VĮ VMU Radviliškio regioninis padalinys	I;II;III;IV
Medienos granulės	09111400-4	Neskelbiama apklausa	5000	VĮ VMU Raseinių regioninis padalinys	I;II;III;IV
Medienos kuro granulės	09111400-4	Skelbiama apklausa	11000	VĮ VMU Šilutės regioninis padalinys	I;II;III;IV
Medienos granulės	09111400-4	Neskelbiama apklausa	1055	VĮ VMU Telšių regioninis pagaliny	II;III;IV
Medžio granulės	09111400-4	Neskelbiama apklausa	19800	VĮ VMU Varėnos regioninis padalinys	II;III;IV

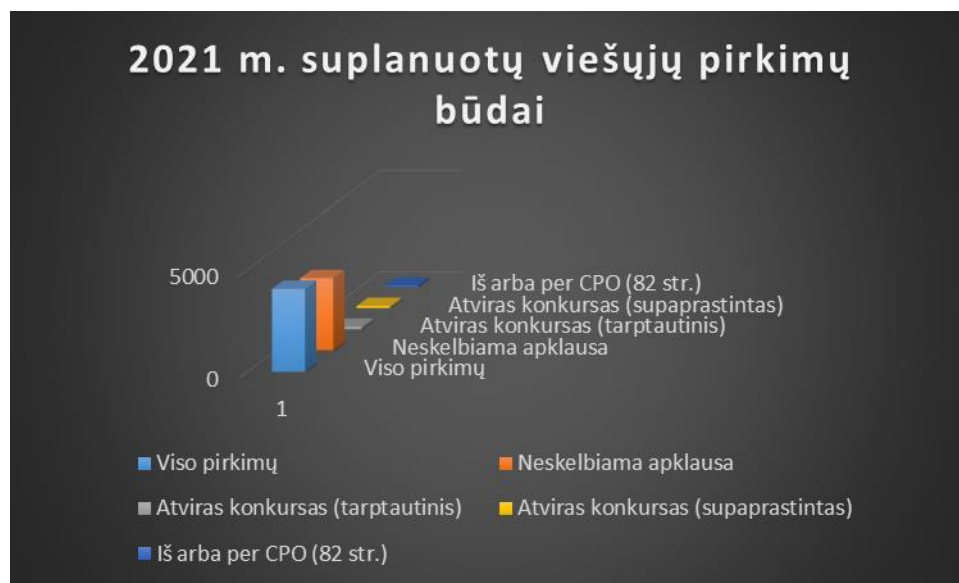
Matyti, kad kiekvieno pirkimo suma neviršija 10 000 eurų, tačiau akivaizdu, kad perkamos tos pačios prekės vienodu laikotarpiu, tačiau skirtinguose VMU padaliniuose. Pažymėtina, kad VMU Varėnos regioninio padalinio planuojamos pirkti 19 800 eurų vertės medžio granulės neskelbiamos apklausos būdu, nors Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – Viešųjų pirkimų įstatymas, VPI) ir Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo⁶ (toliau – Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas, MVPTA) nuostatos neleidžia vykdyti šio viešojo pirkimo pasirinktu pirkimo būdu. Tokių suplanuotų viešųjų pirkimų, kurių numatoma vertė viršija 10 000 eurų ribą, tačiau jie numatomi vykdyti neskelbiamos apklausos būdu, metiniame 2021 m. plane yra ir daugiau, pvz.:

9064	Alyva ir tepalas	09200000-1	Neskelbiama apklausa	20 000,00	VĮ VMU Biržų regioninis padalinys	II;III;IV
9161	Turimos technikos techniniam aptarnavimui	09211000-1	Neskelbiama apklausa	17 490,00	VĮ VMU Kretingos regioninis padalinys	II;III;IV
9180	Alyvos ir tepalai	09200000-1	Neskelbiama apklausa	14 500,00	VĮ VMU Kuršėnų regioninis padalinys	II;III;IV
9211	Tepelinės alyvos	09211000-1	Neskelbiama apklausa	16 000,00	VĮ VMU Nemenčinės regioninis padalinys	I;II;III;IV
9247	Padalinio technikai	09211000-1	Neskelbiama apklausa	16 000,00	VĮ VMU Panevėžio regioninis padalinys	II;III;IV

⁶ Patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. IS-97.

9343	Krovinių bei medienvežių automobilių, medvežių, medkirtės ir traktorių tepalai ir karbamido tirpalas	09200000-1	Neskelbiama apklausa	18 500,00	VĮ VMU Šilutės regioninis padalinys	II;III;IV
9346	Tepalai	09211000-1	Neskelbiama apklausa	14 360,00	VĮ VMU Švenčionėlių regioninis padalinys	II;III;IV
9381	Alyva	09200000-1	Neskelbiama apklausa	15 800,00	VĮ VMU Tauragės regioninis padalinys	III;IV
9390	Alyvos ir tepalai	09211000-1	Neskelbiama apklausa	16 000,00	VĮ VMU Trakų regioninis padalinys	II;III;IV
9452	Alyva ir tepalai	09211000-1	Neskelbiama apklausa	16 700,00	VĮ VMU Prienų regioninis padalinys	I;II;III;IV
9473	Alyva ir tepalas	09200000-1	Neskelbiama apklausa	27 000,00	VĮ VMU Telšių regioninis padalinys	II;III;IV
8442	Dalys miško ruošos ir ištraukimo technikai	16820000-9	Neskelbiama apklausa	38 496,00	VĮ VMU Kuršėnų regioninis padalinys	I;II;III;IV
8459	Žemės ir miškų mašinų dalys	16800000-3	Neskelbiama apklausa	44 000,00	VĮ VMU Nemenčinės regioninis padalinys	II;III;IV
8469	Turimos technikos dalys	16800000-3	Neskelbiama apklausa	34 200,00	VĮ VMU Panevėžio regioninis padalinys	II;III;IV
8495	Žemės ir miškų ūkio mašinų dalys	16800000-3	Neskelbiama apklausa	31 901,00	VĮ VMU Rokiškio regioninis padalinys	II;III;IV
8559	Traktorių ir jų padargų, medvežių, medkirtės atsarginės dalys	16800000-3	Neskelbiama apklausa	34 310,00	VĮ VMU Šilutės regioninis padalinys	II;III;IV
8579	Žemės ūkio mašinų dalys	16820000-9	Neskelbiama apklausa	47 010,00	VĮ VMU Tauragės regioninis padalinys	II;III;IV
8605	Miškų ūkio mašinų dalys	16820000-9	Neskelbiama apklausa	27 000,00	VĮ VMU Trakų regioninis padalinys	II;III;IV
8616	Žemės ir miškų ūkio mašinų dalys	16800000-3	Neskelbiama apklausa	25 000,00	VĮ VMU Ukmergės regioninis padalinys	II;III;IV
8638	Žemės ir miškų ūkio mašinų dalys	16820000-9	Neskelbiama apklausa	33 000,00	VĮ VMU Varėnos regioninis padalinys	I;II;III;IV
8641	Žemės ir miškų ūkio mašinų dalys	16800000-3	Neskelbiama apklausa	21 000,00	VĮ VMU Varėnos regioninis padalinys	I;II;III;IV
8653	Žemės ir miškų mašinų dalys	16800000-3	Neskelbiama apklausa	20 000,00	VĮ VMU Veisiejų regioninis padalinys	I;II;III;IV

Taigi, didžioji dalis VMU suplanuotų 2021 m. pirkimų numatomi vykdyti neskelbiamos apklausos būdu (tai atsispindi žemiau esančioje diagramoje).

Pažymėtina dar ir tai, kad nors ir daugelio iš planuojamų pirkimų vertė neviršija 10 000 eurų be PVM ir formaliai neprieštarauja VPĮ 31 straipsnio 3 dalies 4 punkto ir MVPTA 21.2.1 punkto nuostatomis, kurios nustato neskelbiamos apklausos vykdymo sąlygas, tačiau nustatytos aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad egzistuoja rizika dirbtinai skaidyti faktinę, realią pirkimo vertę, pavyzdžiui, siekiant išvengti VPĮ ir MVPTA nustatytos pirkimų vykdymo tvarkos.

Susipažinus su VMU vykdomu praktiniu viešojo pirkimo būdo parinkimu, pastebėta, kad pastarojo pasirinkimui taikoma įvairi praktika, ypač regioniniuose padaliniuose. Viena vertus, viešojo pirkimo būdas yra parenkamas, kaip jau minėta, informacinės programos pagalba, tačiau antra vertus, pirkimo vykdytojas, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų komisija, gali ir pati pasirinkti viešojo pirkimo būdą, tai matyti iš viešųjų pirkimų komisijų protokolų. Pavyzdžiui, 2019-04-16 VMU Kuršėnų regioninio padalinio Viešųjų pirkimų komisijos protokole nurodoma, kad atviro konkurso metu, miškininkystės paslaugų pirkimui, daliai paslaugų nebuvo pateikta pasiūlymų, todėl komisija tvirtina kitą pirkimo būdą – neskelbiamas derybas, VMU Kretingos regioninio padalinio Viešojo pirkimo komisija 2019-07-05 protokole Nr. P-58-61 svarsto pirkimo būdo parinkimą ir t. t.

Pažymėtina, kad neskelbiamos apklausos viešojo pirkimo būdas antikorupeciniu požiūriu yra vienas iš rizikingiausių. Neskelbiamus pirkimus vykdo pirkimo organizatorius (ypač tai aktualu regioniniuose padaliniuose, kai vienas asmuo yra paskiriamas atsakingu už visų viešojo pirkimo etapų vykdymą), komisijos jiems vykdyti nesudaromos.

Korupcijos rizikos analizės atlikimo metu pasiteiravus Kretingos regioninio padalinio dėl konkrečių pirkimų⁷, apie kuriuos nebuvo skelbiama, būdo pasirinkimą, padalinio atstovas nurodė, kad sprendimus dėl pirkimo būdo priima perkančioji organizacija arba regioninio padalinio viešųjų pirkimų skyrius, taip pat nurodė pagrindinius neskelbiamos apklausos būdo pasirinkimo principus: kai numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur (be PVM), tada yra vykdoma neskelbiama apklausa. Šis būdas naudojamas ir kitais Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2 p. nurodytais atvejais – 21.2.3, *kai dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, būtina ypač skubiai įsigyti prekių, paslaugų ar darbų. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos.* Dėl atrinktų viešųjų pirkimų vykdymo neskelbiamos apklausos būdu minėto padalinio atstovai informavo:

- Pirkimas Nr. 560039 – neskelbiama apklausa – rekreacinių objektų atnaujinimas Kretingos regioninio padalinio miesto miškuose – *„Atsižvelgiant į tai, jog Kretingos RP yra gausu rekreacinių objektų, bei žinant, jog aktyvus rekreacinis sezonas prasideda nuo balandžio mėn. ir baigiasi rugsėjį, minėtiems darbams turime atlikti 6 mėn. (objekto pagaminimas, paruošimas lauko sąlygoms, atvežimas*

---

⁷ Pirkimų numeriai: 560039; 534252; 533689; 552157.

į vietą, objekto įtvirtinimas-montavimas) šis pirkimas buvo vykdytas 3 kartus. Pirkimas buvo viešas ir visiems prieinamas.“

- Pirkimas Nr. 534252 – neskelbiama apklausa – medienos ruošos paslaugos – Pavojingų medžių kirtimas kelio atkarpoje Nida – Smiltynė – „Po žiemos atsirado daug pasvirusių medžių kelio pusėn. Šie medžiai kėlė realią grėsmę pėstiesiems, transportui bei kitam turtui. Pirkimas buvo viešas ir visiems prieinamas. Pirkimą vykdo vienas žmogus. Laimėtojas atrenkamas pagal kvalifikacinius reikalavimus ir mažiausią pasiūlytą kainą“.

- Pirkimas Nr. 533689 – neskelbiama apklausa – miškininkystės paslaugų pirkimas – „Pasiruošimas kurortiniam sezonui – krūmų kirtimas šalia dviračių-pėsčiųjų takų gerinant matomumą ir užtikrinant eismo dalyvių saugumą. Pirkimą vykdo vienas žmogus. Laimėtojas atrenkamas pagal kvalifikacinius reikalavimus ir mažiausią pasiūlytą kainą“.

- Pirkimas Nr. 552157 – neskelbiama apklausa – Klaipėdos girininkijos kelio remonto darbai – „Ivykus tarptautiniam pirkimui, buvo vykdytas šis pirkimas. Lėšos – sutaupytos nuo tarptautinio pirkimo. Pirkimą vykdo vienas žmogus“.

Apibendrinus pateiktą informaciją apie Kretingos padalinio pateiktą informaciją apie vykdytus konkrečius viešuosius pirkimus ir pirkimo būdo pasirinkimą lemiančias sąlygas, antikorpuciniu požiūriu akcentuoti keli rizikingi aspektai:

✓ Neskelbiamos apklausos būdu nurodytus viešuosius pirkimus vykdo vienas ir žmogus, nėra aišku, kaip jis pasirenka, kuriuos ir kiek tiekėjų apklausti.

✓ Regioninio padalinio atstovo nurodoma, kad šie pirkimai buvo vieši ir visiems prieinami, nors pastarieji buvo vykdomi neskelbiamos apklausos būdu. Tačiau pažymėtina, kad CVPP IS informacijos apie skelbimus dėl šių pirkimų ar kitos informacijos nėra. Manytina, kad informaciją apie šiuos neskelbiamos apklausos pirkimus galėjo matyti tik pakviesti dalyvauti pirkime tiekėjai, todėl kyla klausimas dėl pateiktos informacijos patikimumo.

✓ Ar visada yra pagrįstai pasirenkamas pirkimo būdas, vadovaujantis Mažos vertės pirkimų aprašo 21.2.3. papunktyje nurodytu atveju⁸, ypač kai paslaugų ar darbų pirkimas yra numatytas metiniame viešųjų pirkimų plane ir ar tikrai neskelbiama apklausa yra optimaliausias reikiamų paslaugų ir (ar) darbų įsigijimo būdas.

Analizuojant nacionalinį viešųjų pirkimų teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad pagrindinės funkcijos tarp viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujančių asmenų turėtų pasiskirstyti taip, kad pirkimo iniciatorius formuotų perkančiosios organizacijos prekių, paslaugų ar darbų poreikį,

---

⁸ Kai dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, būtina ypač skubiai įsigyti prekių, paslaugų ar darbų. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos.

viešųjų pirkimų komisija arba pirkimo organizatorius organizuotų šio poreikio tenkinimą (atlieka konkretų pirkimą) ir iniciatorius prižiūrėtų, ar jo suformuotas poreikis tenkinamas tinkamai (kontroliuoja po atlikto pirkimo sudarytos sutarties vykdymą), o kontrolę atliekantis asmuo vykdytų šių procedūrų stebėseną ir kontrolę. VMU regioniniuose padaliniuose, vykdamie viešųjų pirkimų funkcijas, išvardintos funkcijos praktiškai nėra atskiriamos, visus viešųjų pirkimų etapus vydo tas pats asmuo. Antikorupciniu požiūriu šių procesų skaidrumui didinti turėtų būti užtikrinamas viešųjų pirkimų inicijavimo ir priežiūros, vykdymo bei kontrolės funkcijų atskyrimas. Nuolatinių, glaudžių tarpusavio ryšių susiformavimas gali lemti neobjektyvių sprendimų priėmimą, tai neigiamai vertintina antikorupciniu požiūriu.

Suprantama, kad visišką viešųjų pirkimų inicijavimo ir priežiūros, organizavimo ir atlikimo, pasiūlymų vertinimo ir vykdymo kontrolės funkcijų atskyrimą gali būti sudėtinga įgyvendinti dėl kvalifikuoto personalo trūkumo regioniniuose VMU padaliniuose. Tačiau principinių nuostatų, kad bent pirkimų inicijavimo ir organizavimo funkcijos turi būti atskirtos, turėtų būti laikomasi.

Išvada. Nenustatytas aiškus ir nedviprasmiškas viešojo pirkimo būdo parinkimo mechanizmas sudaro prielaidas korupcijos rizikai pasireikšti, lemia galimą viešojo pirkimo skaidrumo ir lygiateisiškumo principų pažeidimą. Be to, viešojo pirkimo būdo parinkimas, naudojantis informacine sistema, tačiau duomenis joje suvedant VMU atsakingam asmeniui, sudaro sąlygas dirbtiniam viešųjų pirkimų skaidrumui ir ne visada optimaliam viešojo pirkimo būdo parinkimui bei jo vykdymui. Tokiu būdu prekės, paslaugos ar darbai gali būti įsigijami ne racionaliomis, dirbtinai sukeltomis sąlygomis (netinkamai pasirenkant viešojo pirkimo būdą, įsigyjant prekes ar paslaugas ne pagal poreikį ir pan.), o tai antikorupciniu požiūriu laikytina ydinga praktika.

PASIŪLYMAI

1) Vidaus teisės aktuose aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyti viešojo pirkimo būdo parinkimo mechanizmą ir procedūras, įtvirtinti nuostatas apie sprendimus priimančius asmenis, taip pat viešojo pirkimo būdo pakeitimo ir kitus būtinus aspektus: aiškiai apibrėžti, kas, kuriame etape ir kuriais kriterijais remdamasis parenka pirkimo būdą, kuriais kriterijais remiantis pasirenkami konkurencingesni pirkimo būdai (pvz., neskelbiamos derybos, o ne skelbiamos ir pan.) ir kas priima galutinį sprendimą.

2) Kai iš anksto yra žinoma apie visų pirkimų poreikį ir apimtį, planuojamos pirkti tokios pačios prekės paslaugos ar darbai, įpareigoti pirkimo vykdytoją kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti, ar nebus pažeidžiami VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti skaidrumo ir lygiateisiškumo principai viešai nepaskelbus apie pirkimus ir nesudarius galimybių visiems norintiems dalyvauti pirkimuose ir pateikti pasiūlymus.

3) Svarstyti pagal galimybes atskirti viešųjų pirkimų inicijavimo ir priežiūros, organizavimo ir atlikimo, pasiūlymų vertinimo ir vykdymo kontrolės funkcijas ir jas pavesti skirtingiems vykdytojams.

2.2. Nepakankamas ir fragmentiškas viešųjų pirkimų centralizavimo procesas, nėra aišku, kokiu principu pasirenkamos prekės, paslaugos ar darbai centralizuotai įsigyti

Kaip nurodo VMU, įkūrus įmonę, pradėtas vykdyti viešųjų pirkimų centralizavimo procesas. Tuo tikslu parengti viešųjų pirkimų standartizuoti dokumentai, kurių pagrindu įgyvendinamas vienodų reikalavimų bei sąlygų taikymas. Būtent viešųjų pirkimų dokumentų standartizacija VMU yra laikoma viena iš pirkimų centralizavimo aspektų. Tačiau šioje korupcijos rizikos analizėje viešųjų pirkimų centralizavimu laikomi pirkimai, atliekami perkant prekes, paslaugas ar darbus, įgaliojant kitą perkančiąją organizaciją atlikti pirkimą, kai įgaliotoji organizacija perka daugiau nei vienai perkančiajai organizacijai (ir sau), perkant perkančiajai organizacijai pavaldžioms įstaigoms.

VMU pusmečio ataskaitoje skelbiama⁹, kad 2021 m. I pusmetį centralizuotai vykdomų viešųjų pirkimų dalis pagal vertę siekė 40 proc. Tačiau atsižvelgiant į vykdomų pačių viešųjų pirkimų skaičių manytina, kad ši išraiška yra ženkliai mažesnė. VMU 2021-09-03 tiekėjų atrankos proceso ir sutarčių sudarymo vidaus audito ataskaitoje Nr. VD-21-736 nurodoma, kad 2020 m. rugsėjo – 2021 m. gegužės mėn. įvykę decentralizuoti pirkimai (pagal sutarčių vertę) sudarė 19.2 mln. eurų be PVM arba 27 proc. nuo visų pirkimų vertės, iš jų regioniniuose padaliniuose buvo atlikta didžioji šių pirkimų dalis – 99 proc. arba 18.9 mln. Eurų be PVM.

Korupcijos rizikos analizės metu VMU pateikė informaciją apie visus centralizuotai vykdytus viešuosius pirkimus 2020-2021 metais. 2020 metais vykdyti centralizuoti pirkimai pateikiami žemiau.

---

⁹ Prieiga internete: <https://governance.lt/wp-content/uploads/2018/08/MISKAI-2021-06.pdf>.

2020 metais vykdyti centralizuoti viešieji pirkimai:

Pavadinimas	Sutarties vertė be PVM	Pirkimo būdas	Cen/Dec
Žaliavinės medienos žymėjimo kreidų ir žymėjimo kreidų laikiklių pirkimas	37,462.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Įvairių pesticidų, plastikinių gaminių, agrochemijos produktų, sėklų, durpių, agropertilto, špagato ir kartoninių dėžių miško medelynams pirkimas	124,320.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Sėklų miško medelynams pirkimas	74,205.00	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Dvitakčių variklių alyvos ir grandinių pjūklų grandinių tepimo alyvos pirkimas	97,020.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Agropertilto miško medelynams pirkimas	22,050.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Durpių miško medelynams pirkimas	672,675.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Traktorių ir ekskavatoriaus skirtų miškų ūkio darbams pirkimas	497,990.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Feromoninių atraktantų (masalų) ir feromoninių gaudyklių pirkimas	49,455.01	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Medicininės veido kaukės	14,000.00	Neskelbiamos derybos (supaprastintas)	Centralizuotas
Darbuotojų aprangos pirkimas	230,241.40	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Laikraščių ir žurnalų prenumerata 2021 m.	20,426.89	Neskelbiamos derybos (supaprastintas)	Centralizuotas
Įvairių trąšų miško medelynams pirkimas	652,333.50	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Apsauginės kaukės (CA ir regioniniai padaliniai) ir vienkartinės guminės pirštinės (iš nitrilo)	12,640.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Skaitmeninės radijo stotys	128,528.62	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Transporto kontrolės sistemos palaikymo paslauga	493,040.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Repelentų, skirtų želdinių, žėlinių ir medžių liemenų apsaugai nuo žvėrių daromos žalos pirkimas	1,694,213.25	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Maži bei kompaktiniai ir vidutiniai visureigiai	2,035,771.08	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Greiderių ir savikrovių - savivarčių automobilių su hidrauliniu manipuliatoriumi pirkimas	995,400.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Automobilių Mitsubishi L200 krovininės dalies įdėklai	27,032.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Bepiločiai orlaiviai (dronai)	22,760.28	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Vaizdo stebėjimo kameros su autonominiais maitinimo šaltiniais (Stebėjimo ir apsaugos sistemos bei prietaisai)	13,728.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
GPS imtuvai miškų įveisimo plotų ar ribinių linijų nustatymui bei planinės medžiagos paruošimui	81,000.00	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Termovizoriai medžiojamųjų gyvūnų stebėjimui, brakonieravimo prevencijai	50,904.00	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Žiūronai stambiųjų paukščių lizdų radimui ir indentifikavimui	21,888.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Alkotesteriai	20,855.61	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Stendai priešgaisrinės ir šukšlinimo prevencijos tematika	25,000.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Purškiami dažai, skirti medžiams ir iš jų nupjautų medžių pagamintiems sortimentams žymėti	85,379.34	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Metalinės tvoros tinklas, skirtas želdinių ir žėlinių apsaugai nuo žvėrių daromos žalos	263,619.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Iškabų gamyba	11,736.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Mobilios kuro talpyklos	36,296.60	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Gofruoto karonu pakuotės (dežės) miško medelynams	76,500.00	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
VĮ Valstybinių miškų urėdijos Panevėžio regioninio padalinio medelyno plėtros III etapo statybos darbai	5,763,576.86	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Lauko laistymo aikštelių, miško sodmenų auginimui, statybos darbai VĮ Valstybinių miškų urėdijos Dubravos regioninio padalinio medelyne	469,815.52	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Kuršėnų regioninio padalinio Meškuičių girininkijos Mazirlovio miško kelio kv. Nr. 73, 74, 77, 78, 83 tiesimas (statybas) pk. 0+00-17+00	103,994.95	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Kelių paprastojo remonto darbai pagal bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programą	1,452,814.62	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Miško kelių rekonstravimas ir tiesimas (stayba)	231,861.00	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Miško gaisrų stebėjimo bokštų remonto darbų pirkimas	49,000.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Mažeikių regioninio padalinio Ruzgų girininkijos Kv. Nr. 33 miško kelio tiesimas (statyba)	85,000.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Radvilišio regioninio padalinio, miško kelias Dotnuvos girininkijoje tiesimo (statybos) papildomi darbai	24,423.56	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Miško bei dekoratyvinių sodmenų apskaitos programos papildomų darbo vietų įsigijimas - sistemos licencijų nuoma (10 vnt.) ir šios sistemos techninė priežiūra	34,900.00	Neskelbiamos derybos (supaprastintas)	Centralizuotas
Dokumentų, susijusių su viešųjų pirkimų planavimu ir vykdymu, modulis	48,000.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Antžeminės automatinės miško gaisrų stebėjimo sistemoje postų perkėlimo paslaugų pirkimas	31,360.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Finansų konsultacinės paslaugos	44,640.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Vadovų civilinės atsakomybės draudimas	12,500.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Miško kelių remonto ir priežiūros darbų visų nuosavybės formų miškuose paprastojo remonto aprašų parengimas 2020 m. pirkimas (Inžinerinio projektavimo paslaugos)	140,000.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Duomenų perdavimo paslaugų pirkimas	320,000.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Medienos ruošos paslaugų pirkimas	7,066,409.89	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Turto vertinimo konsultacinės paslaugos	198,000.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Vertinimo sistema, atrankos metodika, įsitraukimo tyrimas	39,500.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Visuomenės informavimo paslaugos	26,605.00	Skelbiama apklausa	Centralizuotas
Privalomieji darbuotojų mokymai	137,859.00	Neskelbiamos derybos (supaprastintas)	Centralizuotas
Archyvavimo paslaugos	130,000.00	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Kertinių miško buveinių inventarizavimo mokymų organizavimas ir vykdymas	15,000.00	Neskelbiamos derybos (supaprastintas)	Centralizuotas
Sveikatos priežiūros paslaugos	196,400.00	Atviras konkursas (tarptautinis)	Centralizuotas
Darbuotojų skiepavimo nuo erkinio encefalito paslaugų pirkimas	138,950.00	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas
Privalomo periodinio profilaktinio darbuotojų sveikatos tikrinimo paslaugų pirkimas	20,000.00	Atviras konkursas (supaprastintas)	Centralizuotas

Iš šios VMU pateiktos informacijos apie centralizuotai vykdytus viešuosius pirkimus darytina išvada, kad pirkimų centralizavimas vis dar vyksta vangiai, daugumą viešųjų pirkimų vis dar atlieka regioniniai padaliniai. Statistiškai apžvelgus turimus duomenis, matyti, kad 2020 metais centralizuotai organizuoti tik 56 viešieji pirkimai (bendra įvykdytų pirkimų suma 25 369 080,98 eurų), o 2021 metais

– 91 viešasis pirkimas (bendra suma 12 220 856,19 eurų). Iš turimų duomenų darytina išvada, kad centralizuoti pirkimai sudaro nedidelį visų bendrai atliekamų VMU viešųjų pirkimų procentą. Viešųjų pirkimų decentralizavimą VMU iliustruoja ir šios korupcijos rizikos analizės 2.1 poskyryje aprašyti regioninių padalinių vykdyti pirkimai.

Taigi, nėra aišku, kaip pasirenkamos prekės, paslaugos ar darbai centralizuotam viešųjų pirkimų vykdymui, kas priima galutinį sprendimą ir kokiais kriterijais vadovaujantis, o kokios aplinkybės lemia regioniniam padaliniui vykdyti viešąjį pirkimą savarankiškai. VMU vidaus teisės aktai taip pat nereglamentuoja šių pasirinkimo aplinkybių ar sąlygų.

Išvada. Viešųjų pirkimų centralizavimas vyksta vangiai, daugumą viešųjų pirkimų vis dar atlieka regioniniai padaliniai, įsigydami jiems reikalingas prekes, paslaugas ar darbus. Nėra aiškių kriterijų ir tvarkos, kaip parenkamas konkretus pirkimas centralizuotam įsigijimui, teisės aktai nereglamentuoja sprendimų dėl centralizuotų ir necentralizuotų pirkimų priėmimo mechanizmo, atsakingų asmenų. Iš turimų duomenų matyti, kad centralizuotų pirkimų procentas nėra didelis. Nesant šios nustatytos tvarkos, kaip parenkamas konkretus centralizuotai įsigytinas viešojo pirkimo objektas, sudaromos sąlygos, kad tam tikros prekės, paslaugos ar darbai sąmoningai nebus įrašyti į viešųjų pirkimų planą, įsigyjant reikiamas prekes, paslaugas ar darbus decentralizuotai, jie gali būti perkami didesne kaina ar netinkamai parinktu viešojo pirkimo būdu.

PASIŪYMAS:

1) Paspirtinti viešųjų pirkimų centralizavimo procesą, pradedant nuo regioninių padalinių vykdomų mažos vertės pirkimų.

2) Nesant centralizuoto viešųjų pirkimų proceso, vidaus teisės aktuose nustatyti aiškia tvarką, kaip yra parenkamas konkretus centralizuotai įsigytinas viešojo pirkimo objektas. Pavyzdžiui, teisės aktuose galėtų būti nustatyti šie kriterijai: padalinių, kuriuos suplanavo vienodą poreikį, skaičius, pirkimo objekto parametrai yra universalūs ir tinka daugumai padalinių, ar centralizavus pirkimą bus gautas teigiamas masto ekonomijos efektas ir pan.

2.3. Neribojama VMU diskrecija iš anksto (ne)skelbti viešojo pirkimo biudžeto

Analizuojant VMU ir jos regioninių padalinių vykdomus viešuosius pirkimus, atkreiptas dėmesys, kad vienais atvejais, paskelbus viešojo pirkimo sąlygas, jose nurodomas konkretaus pirkimo numatomas biudžetas arba apie jį informuojamas tiekėjas(-ai) jo reikalavimu, kitais atvejais biudžetas nėra skelbiamas net tiekėjui(-ams) pasiteiravus. Iš VMU regioninių padalinių viešųjų pirkimų komisijų protokolų matyti, kad ne visais atvejais komisijos nariai žino kaip turėtų elgtis tiekėjui pasiteiravus apie numatomą konkretaus pirkimo lėšų sumą. Viešųjų pirkimų tarnybos nuomone, Viešųjų pirkimų įstatymas neįpareigoja perkančiosios organizacijos tiekėjams atskleisti pirkimui skirtos lėšų sumos.

Kiekvienu atveju perkančioji organizacija pati sprendžia, ar atskleisti pirkimui skirtų lėšų sumą, ar ne. Jeigu tokia informacija atskleidžiama, ji turi būti atskleidžiama visiems tiekėjams¹⁰.

Iš VMU viešųjų pirkimų dokumentų bei teisinio reglamentavimo nėra aišku, koku principu turėtų būti vadovojamasi įmonėje ir kas priima sprendimus šiuo klausimu, todėl praktika yra skirtinga. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iš anksto skelbiant viešajam pirkimui skirtą sumą, tiekėjai paprastai savo pasiūlymuose nurodo kuo artimesnę kainą įmonės nurodytai sumai, taip galimai prarandant galimybę prekę, paslaugą ar darbus įsigyti už mažesnę sumą. Pavyzdžiui, atviro konkurso pirkimas Nr. 424607 (miškininkystės ir miško apsaugos paslaugų pirkimas – bendra pirkimo vertė be PVM: 11 7705,05 eurų) buvo suskirstytas į 33 dalis, pirkimo sąlygų priede išdėstytos kiekvienai pirkimo daliai skirtos lėšos. Norą dalyvauti šiame pirkime išreiškė 8 tiekėjai, kurie kiekvienas pateikė po vieną pasiūlymą skirtingai pirkimo daliai, t. y. kiekviena pirkimo dalis gavo po vieną vieno tiekėjo pasiūlymą (išskyrus 25 dalį, kur pasiūlymus pateikė du tiekėjai). Visų tiekėjų pasiūlymai nuo paskelbtos pirkimui skirtų lėšų skyrėsi vos keliais eurai. Akivaizdu, kad tiekėjai galimai siūlė maksimalią galimą kainą, o nesant konkurencijos perkančioji organizacija buvo priversta sutikti su pateiktais pasiūlymais. Tai matyti žemiau pateikiamoje lentelėje.

Tiekėjo pavadinimas	Skelbiama pirkimo kaina, Eur	Pasiūlymo kaina, Eur	Pirkimo dalies numeris
<i>Tiekėjas Nr. 5</i>	<i>3980</i>	3978 (skirtumas 2 eurai)	6
<i>Tiekėjas Nr. 8</i>	<i>3980</i>	3978 (skirtumas 2 eurai)	7
<i>Tiekėjas Nr. 6</i>	<i>6170</i>	6167,50 (skirtumas 2,50 euro)	9
<i>Tiekėjas Nr. 6</i>	<i>6170</i>	6167,50 (skirtumas 2,50 euro)	10
<i>Tiekėjas Nr. 3</i>	<i>4000</i>	3995,25 (skirtumas 4,75 euro)	11
<i>Tiekėjas Nr. 3</i>	<i>4000</i>	3995,25 (skirtumas 4,75 euro)	12
<i>Tiekėjas Nr. 8</i>	<i>3550</i>	3547,50 (skirtumas 2,50 euro)	13
<i>Tiekėjas Nr. 3</i>	<i>3800</i>	3799,11 (skirtumas 0,89 euro)	14
<i>Tiekėjas Nr. 3</i>	<i>3800</i>	3799,11 (skirtumas 0,89 euro)	15
<i>Tiekėjas Nr. 7</i>	<i>4020</i>	4012 (skirtumas 8 eurai)	16
<i>Tiekėjas Nr. 3</i>	<i>4880</i>	4876,60 (skirtumas 3,40 euro)	17
<i>Tiekėjas Nr. 3</i>	<i>4880</i>	4876,60 (skirtumas 3,40 euro)	18
<i>Tiekėjas Nr. 7</i>	<i>2930</i>	2928 (skirtumas 2 eurai)	19
<i>Tiekėjas Nr. 7</i>	<i>2930</i>	2928 (skirtumas 2 eurai)	20

¹⁰ Prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360001331325-Ar-perkan%C4%8Dioji-organizacija-apie-tai-informuodama-tiek%C4%97jus-privalo-jiems-nurodyti-perkan%C4%8Diosios-organizacijos-%C5%A1iam-pirkimui-suplanuotas-1%C4%97%C5%A1as-kai-tiek%C4%97jas-to-pra-%C5%A1o->.

<i>Tiekėjas Nr. 3</i>	<i>4701</i>	4699,96 (skirtumas 1,04 euro)	21
<i>Tiekėjas Nr. 3</i>	<i>4701</i>	4699,96 (skirtumas 1,04 euro)	22
<i>Tiekėjas Nr. 1</i>	<i>3063</i>	3030 (skirtumas 33 eurai)	24
<i>Tiekėjas Nr. 1</i>	<i>19071</i>	19064 (skirtumas 7 eurai)	25
<i>Tiekėjas Nr. 2</i>	<i>19071</i>	19071 (skirtumas 0 eurų)	25
<i>Tiekėjas Nr. 4</i>	<i>10931</i>	13201 (pasiūlymo kaina viršijo 2 270 eurų)	32

Pasitaiko atvejų, kai viešojo pirkimo skelbime (pirkimas Nr. 530991 – atviras konkursas, tarptautinis pirkimas, numatoma pirkimo vertė be PVM – 1 854 313,50 eurų), pateikiamoje pasiūlymo pateikimo formoje, pirkimo organizatorius *jau pats įrašo paslaugų bazinį įkainį* ir tiekėjui lieka tik apskaičiuoti siūlytiną kainą padauginus bazinį įkainį iš prekės kiekio. Skelbime pateikiamos aptariamo pasiūlymo formos dalis pateikiama žemiau.

Siūlomi 1 pirkimo objekto dalies paslaugų įkainiai:

Pirkimo objekto dalies paslaugų pavadinimai	Mato vnt.	Preliminarius kiekis¹	Paslaugų bazinis įkainis², Eur be PVM	Įkainis, Eur be PVM	Kaina, Eur be PVM
Ravėjimas rankomis pirmais metais	m ²	200000,00	0,25		
Ravėjimas 2 ir vyresnių metų daigyne.	m ²	150000,00	0,25		
Ravėjimas kai žolėtumas netolygus, pavienės žolės.	val.	-	-		
Visų medžių rūšių išartų sėjinukų surinkimas ir sudėjimas į dėžes.	1000 vnt.	2500,00	2,70		
Visų medžių rūšių sėjinukų iškastų sodmenų iškasimo kombainu surinkimas ir sudėjimas į dėžes/konteinerius.	1000 vnt.	3000,00	2,24		
Pakeltų visų medžių rūšių sėjinukų išrinkimas, rūšiavimas, skaičiavimas,	1000 vnt.	600,00	22,50		

surišimas, šaknų trumpinimas, mirkymas pakavimas.					
---	--	--	--	--	--

Išvada. Vienodos kai kurių procedūrų vykdymo praktikos stoka ir diskrecija priimant sprendimą iš anksto skelbti ar neskelbti viešajam pirkimui skirtą sumą sudaro prielaidas manipuliuoti informacija ir sudaryti ne vienodas ar išskirtines sąlygas tik tam tikriems tiekėjams bei pasireikšti nesąžiningam elgesiui.

PASIŪLYMAS:

1) Vidaus teisės aktuose nustatyti aiškią tvarką bei įmonės praktiką dėl pirkimui skirtos lėšų sumos atskleidimo. Apie suformuotą įmonės poziciją informuoti visus regioninius padalinius ir įpareigoti vadovautis praktikoje.

2.4. Egzistuoja korupcijos rizika sudarant žodines sutartis, galimai dirbtinai skaidant viešuosius pirkimus

Pagal Viešųjų pirkimų įstatymo 86 straipsnio 7 dalį, kai supaprastinto pirkimo (įskaitant ir mažos vertės pirkimus) sutarties vertė yra mažesnė kaip 3 000 eurų (be PVM), pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu. VMU pateikė duomenis apie 2019–2021 metais sudarytas žodines sutartis. Žemiau pateikiama apibendrinta informacija apie 2019 metais visų VMU padalinių sudarytas sutartis ir jų vertes.¹¹

VMU PADALINYS	SUTARČIŲ SKAIČIUS	SUTARČIŲ SUMA, EURAIS	PARAIŠKŲ SUMA, EURAIS
<i>Centrinė administracija</i>	113	110 527,37	165768,11
<i>Anykščių PR</i>	922	214 956,97	2437059
<i>Biržų RP</i>	722	196 582,59	2089386,40
<i>Dubravos RP</i>	818	291 981,87	322 680,20
<i>Ignalinos RP</i>	356	96 452,88	104 050,61
<i>Joniškio RP</i>	772	166443,15	1730894,37
<i>Jurbarko RP</i>	932	278 507,32	291 588,49
<i>Kazlų Rūdos RP</i>	666	314 954,16	340 507,2737
<i>Kretingos RP</i>	1298	563 235,55	8912344,14
<i>Kuršėnų RP</i>	264	392 075,33	401 378,50
<i>Mažeikių RP</i>	593	185 142,81	2090388, 74
<i>Nemenčinės RP</i>	529	474 322,18	6060 946,45

¹¹ Pažymėtina, kad VMU pateikė informaciją apie 2020 ir 2021 m. sudarytas žodines sutartis, tačiau norint atlikti skaičiavimus jie buvo netinkami.

<i>Panevėžio RP</i>	1193	677 795,50	837 725,03
<i>Prienuų RP</i>	806	333 446,19	333 831,13
<i>Radviliškio RP</i>	560	116 211,89	143 040,00
<i>Raseinių RP</i>	514	421 555,66	667 157,07
<i>Rokiškio RP</i>	960	271 482,82	329 836,24
<i>Šakių RP</i>	379	225 451,35	1264586,59
<i>Šalčininkų RP</i>	606	185 182,43	1419559,46
<i>Švenčionėlių RP</i>	303	323 890,19	2546603,17
<i>Tauragės RP</i>	763	504 425,74	Informacijos nepateikta
<i>Telšių RP</i>	902	381 528,02	403 479,46
<i>Trakų RP</i>	380	374 005,02	437 031,94
<i>Ukmergės RP</i>	613	275 419,20	358 780,00
<i>Varėnos RP</i>	523	375 520,90	12976560
<i>Veisiejų RP</i>	84	122 098,47	191 368,58

Iš pateiktų ir turimų duomenų matyti, kad VMU padaliniai linkę naudotis dispozityvia įstatymo norma ir sudaryti žodines sutartis. Detaliau analizuojant sudarytų žodinių sutarčių esmę, nustatyta, kad žodinės sutartys daugeliu atvejų sudaromos neskelbiamos apklausos būdu įsigyjant įvairius darbus, paslaugas, pvz., automobilių remonto, įrenginių priežiūros paslaugas, taip pat įsigyjant automobilių detales bei įvairius kitus reikmenis. Su tais pačiais tiekėjais, tą pačią dieną sudaromos kelios žodinės sutartys (nors ir skirtingais BVPŽ kodais). Pavyzdžiui, Panevėžio regioninio padalinio žodinės sutartys, kurių bendra verčių suma viršija 3 000 eurų be PVM.

Trąšos (Trąšos ir azoto junginiai)	1 897,00 €	1/31/2020	UAB "X"
Trąšos (Trąšos ir azoto junginiai)	1 449,00 €	1/31/2020	UAB "X"
Trąšos (Trąšos ir azoto junginiai)	1 372,00 €	1/31/2020	UAB "X"
Trąšos (Trąšos ir azoto junginiai)	952,00 €	6/5/2020	UAB "X"
Fungicidai	2 660,00 €	6/5/2020	UAB "X "
Trąšos (Trąšos ir azoto junginiai)	2 415,00 €	6/5/2020	UAB "X"
Trąšos (Trąšos ir azoto junginiai)	1 160,00 €	6/9/2020	UAB "X"

Pasitaiko atvejų, kaip žodinės sutartys sudaromos dėl paslaugų, kurios reikalauja ypatingos kokybės ir atsakomybės, pavyzdžiui, statybų techninė priežiūra (techninio tikrinimo, analizės ir konsultavimo paslaugos), pvz., šias paslaugas 2020-01-23 žodine sutartimi patvirtino Raseinių regioninis padalinys.

Išvada. Nors teisinis reglamentavimas formaliai nedraudžia, tačiau antikorupciniu požiūriu žodinių sutarčių sudarymas po neskelbiamos apklausos pirkimo laikytinas ydinga praktika. Ydingumas

pasireiškia tuo, kad tokiu būdu sudaromos galimybės dirbtiniam viešųjų pirkimų skaidymui, sudarant sutartis su tais pačiais subjektais netgi tą pačią dieną dėl analogiškų prekių, siekiant išvengti atskirų viešųjų pirkimų procedūrų. Taip pat perkančiajai organizacijai, ypač neskelbiamos apklausos būdu įsigijus prekes ar paslaugas ir sudarius žodinę sutartį, praktiškai sudėtinga vykdyti tokių sutarčių kontrolę bei pareikalauti tinkamo sutartos paslaugos, darbų vykdymo, be to, darbų apimtys gali kisti per sutartą laikotarpį, organizacijai gali atsirasti papildomų nenumatytų išlaidų ir tuo gali piktnaudžiauti tiek tiekėjas, tiek perkančioji organizacija. Būtent paminėto pirkimo būdo bei sutarties formos naudojimas viename pirkime gali sudaryti sąlygas nesąžiningam elgesiui pasireikšti, todėl siūlytina tokių situacijų pagal galimybes vengti.

PAIŪLYMAS:

1) Atlikti žodinių sutarčių analizę ir įvertinti, kiek iš šių sutarčių galėjo būti sudarytos centralizuotai, rašytiniu būdu, ar racionaliai panaudotos ir naudojamos lėšos, siekiant ateityje išvengti galimo procedūrų piktnaudžiavimo sudarant žodines sutartis ir užkertant kelią dirbtinai skaidyti pirkimus bei formuojant praktiką vykdyti viešuosius pirkimus skaidresnėmis ir aiškesnėmis priemonėmis.

2.5. Galima korupcijos rizika taikant pagreitintą viešojo pirkimo procedūrą.

Viešųjų pirkimų įstatymo 60 straipsnio 3 dalis suteikia galimybę, skubos atveju, kai neįmanoma pirkimo atlikti laikantis nustatytų terminų, atvirą konkursą įvykdyti taikant pagreitintą procedūrą, prieš tai skelbime apie pirkimą nurodžius tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis. Tokiu atveju nustatomi trumpesni pasiūlymų pateikimo terminai.

VMU ir ypač regioniniai padaliniai taiko tokio tipo procedūrą savo viešųjų pirkimų vykdymo praktikoje. Pateiktais duomenimis, nuo 2020 m. sausio mėnesio iki 2021 m. lapkričio mėnesio VMU 95 viešuosiuose pirkimuose buvo taikytos pagreitintos procedūros, kurias vykdė 18 regioninių padalinių iš 26. Daugiausia – Kazlų Rūdos ir Telšių regioniniai padaliniai – atitinkamai 11 ir 12 pagreitintų procedūrų per nurodytą laikotarpį. Praktiškai visais atvejais, arba dažniausiai, naudojantis aptariama procedūra yra perkamos medienos ruošos paslaugos ir miškininkystės paslaugos.

Pagrindiniai argumentai, pateikiami CVPP IS, kuriais grindžiama skuba atlikti pirkimą pagreintu būdu yra šie:

galiojančių ir pratęstų rangos sutarčių 2020 metų miškininkystės paslaugoms atlikti ir iki palankiausio metų laiko miškininkystės darbams atlikti nebūtų spėta sudaryti sutarčių dėl šių paslaugų, todėl nebūtų užtikrinamas savalaikis miškininkystės darbų atlikimas;

dėl susiklosčiusių palankių gamtinių sąlygų bei siekiant užtikrinti savalaikę miško apsaugą bei priežiūrą ir (ar) miško sodmenų išsaugojimą, būtina šį pirkimą atlikti kaip įmanoma greičiau, todėl jis turi būti atliekamas taikant pagreitintą procedūrą;

miško sodmenų paruošimo darbai vykdomi anksti pavasarį, leidus oro sąlygoms, ir termino atidėjimas yra negalimas. Darbai atliekami tinkamomis oro sąlygomis, neprasidėjus augalų vegetacijai, kuri prasideda atšilus orams;

perkami miško sodinimo darbai, kurių laikas priklauso nuo oro sąlygų. Miško atkūrimo darbai negali būti atidėti vėlesniam, nepalankiam laikotarpiui dėl oro sąlygų.

Pažymėtina, kad miškininkystės ir medienos ruošos paslaugos yra kruopščiai planuojamos, tai atsispindi metiniuose viešųjų pirkimų planuose, t. y. perkančioji organizacija žino paslaugų poreikį ir galimus jų įvykdymo terminus. Dėl šių priežasčių ir visų šiems darbams priskirtinų subtilybių regioniniai padaliniai turi galimybes pasiruošti ir suplanuoti juos įvykdyti bendraisiais terminais. Pavyzdžiui, Kazlų Rūdos regioninis padalinys vykdė miškininkystės paslaugų pagreitintos procedūros pirkimą Nr. 549453 (pagrindimas: *Dėl susiklosčiusių gamtinių sąlygų bei siekiant užtikrinti savalaikę miško apsaugą ir priežiūrą, būtina šį pirkimą atlikti kiek galima greičiau, todėl jam taikoma pagreitinta procedūra*) 2021 m. II ketvirtį, nors metiniame plane šis pirkimas suplanuotas I metų ketvirtį. Taigi, svarstyta, ar pagrindimas dėl savalaikės miško apsaugos ir priežiūros yra svarus.

Į šios procedūros naudojimą VMU dėmesį atkreipė ir Viešųjų pirkimų tarnyba, patikrinusi Kretingos regioninio padalinio 2020-05-20 pirkimą Nr. 487883. *Pažymėtina, kad VMU, korupcijos rizikos analizės atlikimo metu teikdama informaciją apie taikytas pagreitintas procedūras, šio pirkimo nenurodė. Viešųjų pirkimų tarnyba, įvertinusi pirkimo duomenis ir skelbime apie pirkimą nurodytą motyvą, kad paslaugų teikimui įtakos turi gamtinės sąlygos ir paslaugų teikimo terminai, nustatė, kad VMU Kretingos regioninis padalinys pažeidė Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, taikydamas pagreitintą procedūrą. Kaip nurodoma Viešųjų pirkimų tarnybos išvadoje¹², perkančiosios organizacijos nurodytos aplinkybės, leidžiančios nustatyti trumpesnį pasiūlymų pateikimo terminą, Pirkimo atveju neegzistuoja bei negali būti vertinamos kaip nenumatytos ir nepriklausančios nuo Perkančiosios organizacijos, dėl to šiam Pirkimui taikomas skubos atvejis ir būtų trumpinami pasiūlymų pateikimo terminai. Pažymėtina, kad Perkančiajai organizacijai jau buvo žinomos visos aplinkybės, atsižvelgiant ir į perkamų paslaugų specifiką (jų pastovumą, atlikimui svarbias meteorologines sąlygas, į tai, kad paslaugos bus atliekamos aplinkosauginiu požiūriu jautrioje vietoje – valstybiniame kraštovaizdžio draustinyje, valstybiniame botaniniame draustinyje, taikomus teisės aktus, paslaugų teikimo terminus ir kt.). Tai leidžia daryti išvadą, jog Perkančioji organizacija žinojo*

¹² Prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016429819-i%C5%A1vada-2020-28->.

tiek apie paslaugų poreikį, teikimo terminus, kurie yra nustatyti teisės aktuose, tiek galėjo įsivertinti situaciją ir laiku suplanuoti bei įvykdyti paslaugų pirkimo procedūrą, tačiau to nepadarė.

Viešųjų pirkimų tarnyba taip pat pastebėjo, kad šiuo metu paslaugos yra teikiamos pagal 2019-08-19 „Gamtotvarkos paslaugų sutartis“ Nr. 1.8-39, kuri sudaryta, atlikus „Gamtotvarkos paslaugų pirkimą“ pirkimo procedūras ir šiam pirkimui taip pat buvo taikyta pagreitinta procedūra. Minėta faktinė aplinkybė tik patvirtina, kad Perkančioji organizacija sistemingai naudojasi pagreitintos procedūros taikymu, nors žino visas aplinkybes, galinčias turėti įtakos paslaugų atlikimui.

Atsižvelgiant į tai, kad miškininkystės ir miško ruošos paslaugų viešųjų pirkimų vertė visuomet yra didelė (tai matyti iš žemiau pateikiamų pavyzdžių), o pagreitinta pirkimo procedūra supaprastina kai kurias pirkimo procedūras, korupcijos pasireiškimo galimybės šiame procese išauga.

Miškininkystės paslaugos	77200000-2	Atviras konkursas (tarptautinis)	254 397,00
Miškininkystės paslaugos	77200000-2	Atviras konkursas (tarptautinis)	361 682,00
Miškininkystės paslaugos	77200000-2	Atviras konkursas (tarptautinis)	282 300,00
Miškininkystės, miškų apsaugos ir infrastruktūros priežiūros paslaugos	77200000-2	Atviras konkursas (tarptautinis)	709 452,00
Miškininkystės paslaugos	77200000-2	Atviras konkursas (supaprastintas)	103 109,00
Miškininkystės paslaugos	77200000-2	Atviras konkursas (tarptautinis)	182 892,00
Miškininkystės paslaugos	77200000-2	Atviras konkursas (tarptautinis)	2 787 094,00

Išvada. Aktyvus naudojimas pagreintu viešųjų pirkimų procesu, kartu nesant pakankamos ir griežtos šių procesų kontrolės ar valdymo mechanizmo, suponuoja aplinkybes korupcijai atsirasti ir sudaro sąlygas jai pasireikšti tiesiogiai ar netiesiogiai, galimai ne visada teisėtai (kaip nurodoma Viešųjų pirkimų tarnybos išvadoje) pasinaudojant teisinio reglamentavimo išlygomis ar atskiromis palankiomis normomis.

PASIŪLYMAI:

1) Įvertinti, ar visais atvejais VMU regioninių padalinių vykdytos pagreitintos viešųjų pirkimų procedūros buvo atliktos pagrįstai, vadovaujantis išimtiniais skubos atvejais. Svarstyti galimybę vidaus teisės aktuose detaliai reglamentuoti pagreitinto proceso taikymo aspektus, aplinkybes ir pan.

2) Nusistatyti pirkimo vykdymo proceso peržiūrą, kurios metu būtų tikrinama, ar ypatingos skubos pirkimas nebuvo dirbtinai sukurtas.

2.6. Galima korupcijos rizika vykdant kai kuriuos viešuosius pirkimus

Analizuojant VMU vykdomų viešųjų pirkimų teisinį reglamentavimą bei praktinį jo taikymą atliekant viešuosius pirkimus, atkreiptas dėmesys į kai kuriuos pirkimus, kurių vykdymo aplinkybėse egzistuoja sąlygos korupcijos rizikai pasireikšti. Manytina, kad šie viešieji pirkimai reikalauja nuodugnesnio ištyrimo.

▪ **Kretingos regioninio padalinio pirkimas Nr. 444156 – Prioritetinių miško kelių priežiūros ir remonto darbų pirkimas.** Atviras konkursas, pirkimas suskaidytas į 29 dalis. CVPP IS perkančioji organizacija nenurodė nei bendros pirkimo, nei bendros sutarčių vertės. Tačiau apskaičiavus visų sudarytų sutarčių vertę, nustatyta, kad ji siekia **2 915 011,08** (du milijonus devynis šimtus penkiolika tūkstančių vienuolika) eurų. Pažymėtina, kad netikslių ir nekorektiškų duomenų CVPP IS nurodymas yra vienas iš būdų išvengti Viešųjų pirkimų tarnybos patikrinimo.

Antra, vykdyta pagreitinta procedūra, kurios pagrindimas: *siekiant pradėti darbus palankiomis klimato sąlygomis, būtina šį atlikti kaip įmanoma greičiau, todėl remiantis Viešųjų pirkimų įstatymo 60 str. 3 d. supaprastintą atvirą konkursą atlikti taikant pagreitintą procedūrą.* Pažymėtina, kad šis pirkimas metiniame pirkimų plane yra suplanuotas 2019 metų III ketvirtį, kai ir yra atliekamas, todėl atlikti jį skubos tvarka, motyvuojant palankiomis oro sąlygomis, galimai nėra pagrindo. Nėra aišku, kokios klimato sąlygos laikomos palankiomis ar kiek jos turi trukti, norint vykdyti pagreitintą pirkimo procedūrą.

Iš VMU Kretingos padalinio pateiktos papildomos informacijos nustatyta, kad šio padalinio vadovo 2019-01-15 potvarkiu Nr. RP-58-7 sudaryta viešųjų pirkimų ir pretenzijų nagrinėjimo komisija, į kurią skiriami 8 nariai. Dėl aptariamo viešojo pirkimo viešųjų pirkimų ir pretenzijų nagrinėjimo komisija buvo surengusi septynis posėdžius, tai atsispindi surašytuose posėdžių protokoluose.

Tačiau pažymėtina, kad tik vienos dienos posėdžiuose – 2019-07-05 posėdžių protokolai Nr. P-58-61 ir P-58-62 – dalyvavo daugiau nei pusė komisijos narių, t. y. 5 iš 8. Šiuose posėdžiuose buvo svarstyta: pirkimo vertės nustatymas, pirkimo būdo parinkimas, pirkimo sąlygų esminių nuostatų patvirtinimas. Pabrėžtina, kad kituose posėdžiuose dalyvavo ir sprendimus priėmė mažiau kaip pusė komisijos narių komisija:

- 2019-07-09, 2019-07-15 ir 2019-07-18 posėdžiai (protokolai Nr. P-58-63, P-58-68, P-58-70) – svarstyti atsakymų į tiekėjo užklauso formuluavimai – posėdžiuose dalyvauja 4 nariai;

- **2019-07-23 protokolas Nr. P-58-74 – svarstyti klausimai dėl tiekėjų pateiktų pasiūlymų ir EBVPD atitiktis pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, atliekant prioritetinių miško kelių remonto priežiūros ir remonto darbus pirkime, pasiūlymų eilės sudarymas; tiekėjų kvalifikacijos atitiktis pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams patikrinimas;**

dokumentų, patvirtinančių tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, nagrinėjimas. Komisijos posėdyje dalyvauja ir vienabalsiai sprendimus priima 3 komisijos nariai iš 8: komisijos pirmininkė – darbo saugos specialistė, du nariai – miško auginimo specialistė ir gamtotvarkos specialistas.

- 2019-07-23 protokolas Nr. P-58-81 – svarstyti klausimai tiekėjų kvalifikacijos atitikties pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams patikrinimas; dokumentų patvirtinančių tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą nagrinėjimas, viešojo pirkimo laimėtojo paskelbimas. Komisijos posėdyje dalyvauja ir vienabalsiai sprendimus priima tie patys 3 komisijos nariai iš 8: komisijos pirmininkė – darbo saugos specialistė, du nariai – miško auginimo specialistė ir gamtotvarkos specialistas.

VMU Viešųjų pirkimų komisijos darbo reglamento¹³ 13 punkte yra nustatyta, kad posėdis yra teisėtas, jeigu jame dalyvauja daugiau kaip pusė visų komisijos narių. Analogiška nuostata įtvirtinta ir kituose viešųjų pirkimų komisijų sprendimų priėmimą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

Atkreiptinas dėmesys taip pat į tai, kad trys iš aštuonių šios viešųjų pirkimų komisijos narių nėra deklaravę (arba ji nepateikta PINREG sistemoje) viešųjų ir privačių interesų bei narystės viešųjų pirkimų komisijoje. Pažymėtina, kad atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas asmenys, nepateikę privačių interesų deklaracijos, neturi teisės dalyvauti viešajame pirkime ir turi būti atšaukti iš atitinkamų pareigų.

Taigi, pagrįstai kyla klausimų, dėl kokių priežasčių ataskaitoje apie viešąjį pirkimą nėra nurodoma jo vertė, ar pagrįstai buvo vykdyta pagreitinta viešojo pirkimo procedūra, ar teisėti yra viešųjų pirkimų komisijos priimti sprendimai ir dėl kokių priežasčių kai kurie komisijos nariai nedeklaravo viešųjų ir privačių interesų bei narystės komisijoje.

▪ **Kuršėnų regioninio padalinio pirkimas Nr. 423104 – miškininkystės ir miškų apsaugos paslaugų pirkimas.** Atviras tarptautinis konkursas, pirkimas suskirstytas į 52 dalis, kurio vertė be PVM 1 011 324,90 (vienas milijonas vienuolika tūkstančių trys šimtai dvidešimt keturi) eurai.

2019-03-19 paskelbus atvirą konkursą miškininkystės paslaugų pirkimui, buvo pateikti pasiūlymai ne visoms pirkimo dalims. Pasiūlymus pateikė 10 tiekėjų. Pirminis pirkimas pabaigtas ir su visais laimėtojais, t. y. su mažiausią kainą pasiūliusiais tiekėjais sudarytos sutartys. Pavyzdžiui, su UAB „Y“ sudaryta 10 sutarčių, kurių bendra vertė yra 282 165,00 eurai. Tačiau CVPP IS viešai sutarčių rasti nepavyko, jos nebuvo pavišintos. Kai kurios, tačiau ne visos, sutartys pavišintos tik 2021-10-25, kai apie jas buvo pasiteirauta korupcijos rizikos atlikimo analizės metu.

¹³ Patvirtinto VMU direktoriaus 2018-02-05 įsakymu Nr. ĮS-115.

2019-04-16 Kuršėnų regioninio padalinio viešųjų pirkimų komisija nusprendė vykdyti dar vieną pirkimą likusioms dalims. Tuo tikslu komisija (protokolo Nr. V2-42) patvirtino kitą pirkimo būdą – neskelbiamas derybas, vadovaudamasi Viešųjų pirkimų įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 1 punktu¹⁴, ir pateikė tiekėjų sąrašą, kviečiamų teikti pasiūlymus neskelbiamų derybų būdu. Į sąrašą pateko 4 iš 10 ankstesniame konkurse dalyvavę tiekėjai ir vienas nedalyvavęs. Protokole viešųjų pirkimų komisija neaiškina, kaip ir dėl kokių priežasčių atsirinko būtent šiuos tiekėjus ir koku būdu į sąrašą pateko naujas tiekėjas. Su visais pakviestais tiekėjais buvo sudarytos sutartys, kurios buvo paviešintos CVP IS ,tik apie jas pasiteiravus šios analizės atlikimo metu.

Atkreiptinas dėmesys, kad Viešųjų pirkimų tarnyba yra išaiškinusi, kad Viešųjų pirkimų įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta sąlyga dėl neskelbiamų derybų tik po viešojo pirkimo, apie kurį buvo iš anksto tinkamai paskelbta, nėra keičiamos pradinio pirkimo sąlygos ir pirmajame pirkime galėjo dalyvauti visi suinteresuoti rinkos dalyviai. Į neskelbiamas derybas kviečiami visi paraiškas (pasiūlymus) pateikę kandidatai (dalyviai), kurie buvo atmesti pirmajame pirkime arba pirmojo pirkimo metu nebuvo pateiktos nei vienos paraiškos (pasiūlymo), t. y. ir anksčiau nebuvo suinteresuotų rinkos dalyvių.

Taigi, kaip minėta anksčiau, nėra aišku, dėl kokių priežasčių vieni tiekėjai buvo kviečiami dalyvauti neskelbiamose derybose, o kiti – nekviečiami.

▪ **Kuršėnų regioninio padalinio pirkimas Nr. 530991 – miško medžių sėklų surinkimo ir paruošimo, sodmenų išauginimo, sėklinių plantacijų įveisimo ir priežiūros paslaugų pirkimas.** Atviras tarptautinis 4 dalių konkursas, kurio bendra vertė be PVM 1 854 313,50 (vienas milijonas aštuoni šimtai penkiasdešimt keturi tūkstančiai trys šimtai trylika) eurų (ši vertė CVPP IS ataskaitoje nenurodyta).

Apie vykstantį konkursą informacija pasiekama CVPP IS priemonėmis keturiems tiekėjams, iš kurių tik du galėtų atlikti perkamas paslaugas ir dalyvauti pirkime (susipažinus su jų viešai pateikiamu veiklos pobūdžiu bei atliktais darbais). Pasiūlymus visoms keturioms pirkimo dalims pateikia vienas tiekėjas – individuali įmonė, kuri kartu pateikia ir dokumentus, pagrindžiančius jos atitiktį nustatytiems kvalifikaciniais reikalavimais (įprastai šių dokumentų prašoma pateikti atrinkus laimėtoją), laimi konkursą ir yra pakviečiama sudaryti sutartį.

Viešojo pirkimo sąlygose buvo nurodyti kvalifikaciniai reikalavimai tiekėjui: *Tiekėjas per paskutinius 3 metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos (jeigu tiekėjas vykdė veiklą mažiau*

---

¹⁴ Jeigu atviram ar ribotam konkursui nepateikta paraiškų ar pasiūlymų arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pirminės pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos ir jeigu Europos Komisijos prašymu jai pateikiama šiuo pagrindu atliekamo ar atlikto pirkimo procedūros ataskaita. Jeigu perkančioji organizacija ketina šiuo pagrindu taikyti neskelbiamų derybų būdą, ji turi visiems atviro ar riboto konkurso kandidatams ir dalyviams pranešti, kad jie pateikė netinkamas viešojo pirkimo paraiškas ar netinkamus viešojo pirkimo pasiūlymus.

nei 3 metus) turi būti tinkamai įvykdęs bent 1 (vieną) ar daugiau sutartį (-is), kurių objektas yra miško medžių sėklų surinkimo ir paruošimo, sodmenų išauginimo, sėklinių plantacijų įveisimo ir priežiūros paslaugos ir bendra vertė ne mažesnė kaip 0,3 pirkimo objekto (pagal pateiktą tiekėjo pasiūlymą) Eur su PVM vertės). Ten pat nurodoma, kad perkančiajai organizacijai išrinkus galimą laimėtoją, jo yra prašoma pateikti dokumentus:

a) Įvykdytos (vykdomos) sutarties aprašymas, nurodant sutarties vertę, sutarties įsigaliojimo ir pabaigos (įvykdymo) datą, sutarties objektą, užsakovą bei jo kontaktus, neatsižvelgiant į tai, ar užsakovas yra perkančioji organizacija, ar ne.

b) Įrodymui apie sutarties tinkamą vykdymą tiekėjas pateikia užsakovo pažymą.

Perkančioji organizacija, nustačiusi laimėtoją, iš karto pakvietė tiekėją sudaryti sutartį, nes pastarasis jau buvo pateikęs dokumentus, įrodančius kvalifikacinius reikalavimus, kartu su pasiūlymu. Pažymėtina tai, kad atitiktį keliamoms sąlygoms VMU vertino ir savo pačios pirkimo vykdymo metu (2021-03-04) išrašytą pažymą dėl tiekėjo įvykdytų sutarčių. Sutartis sudaryta 2021-03-19 (paviešinta tik 2021-10-26, korupcijos rizikos analizės metu pradėjus domėtis šio padalinio pirkimais), jos vertė 2 242 869,92 (du milijonai du šimtai keturiasdešimt du tūkstančiai aštuoni šimtai šešiasdešimt devyni) eurai. Specialiojoje pirkimo sąlygų dalyje nurodoma, kad sutartis galioja iki 2021 m. gruodžio 31 d. su galimybe pratęsti 2 kartus iki dvejų kalendorinių metų pabaigos.

Tiekėjo iš anksto pateikti dokumentai, VMU regioninio padalinio pačiam sau išduota pažyma apie tiekėjo įvykdytas sutartis tame pačiame VMU padalinyje bei vieno tiekėjo susidomėjimas aptariamu viešuoju pirkimu, kurio vertė yra didelė, reikalauja papildomo šio pirkimo aplinkybių bei sąlygų patikrinimo.

Išvada. Regioninių padalinių vykdomi viešieji pirkimai reikalauja papildomos ir nuolatinės kontrolės, nes nustatyti viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nuostatų neatitikimai ir galimi pažeidimai parodo, kad tiek teisinis reglamentavimas, tiek praktinis viešųjų pirkimų vykdymas bei kontrolės procesai yra tobulintini. Taip pat pastebima tendencija teikiant CVPP IS ataskaitas nenurodyti joje bendros vertės, nors ataskaitos turinys to reikalauja, vertės grafoje tiesiog žodžiais įrašant – supaprastintas pirkimas, taip pat laiku neviešinti sudarytų sutarčių. Tokie aspektai kelia abejonių dėl viešųjų pirkimų vykdymo skaidrumo.

PASIŪLYMAS:

1) Įvertinti paminėtų viešųjų pirkimų vykdymo procesus, jų metu priimtus sprendimus ir nustatyti, ar nebuvo pažeistos Viešųjų pirkimų įstatymo bei VMU vidaus teisės aktų nuostatos. Nustačius pažeidimų, imtis priemonių juos suvaldyti bei taikytis atsakomybės priemones pažeidimus padariusiems asmenims.

2) Kiekvienam VMU padaliniai peržiūrėti savo įvykdytų viešųjų pirkimų ataskaitas ir užtikrinti, kad jose būtų pateikta visa teisės aktuose reikalaujama informacija ir atkreipti dėmesį į sutarčių, pirkimų verčių nurodymą bei sutarčių skelbimą laiku.

3) Stiprinti viešųjų privačių interesų deklaravimo kontrolę, nustatyti priežastis, dėl kurių ne visi Kretingos regioninio padalinio viešųjų pirkimų ir pretenzijų nagrinėjimo komisijos nariai nedeklaravo savo interesų, įpareigoti visus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujancius asmenis¹⁵, turinčius pareigą tai deklaruoti, pateikti privačių interesų deklaracijas.

2.7. Nepakankamas ir tobulintinas regioninių padalinių vykdomų viešųjų pirkimų kontrolės mechanizmas

Kaip minėta ankstesniame skyriuje, didžioji dalis viešųjų pirkimų yra atliekama būtent regioniniuose VMU padaliniuose. Antikorupcinio ir skaidrių viešųjų pirkimų užtikrinimo aspektu labai svarbu yra viešuosius pirkimus vykdančių darbuotojų tinkama kompetencija, žinios ir įgūdžiai tiek teisinio reglamentavimo, tiek praktinio jo įgyvendinimo. Korupcijos rizikos analizės metu kai kurių regioninių padalinių atstovai nurodė, kad viešųjų pirkimų vykdymo funkcija jiems yra priskirta kaip papildoma, kuriai jie gali skirti ribotą laiką bei ne visada turi pakankamai reikiamų žinių.

Praktiškai regioninių padalinių vykdomų viešųjų pirkimų, jų dokumentų periodinė kontrolė nėra vykdoma, nes pastarieji yra laikomi savarankiškais struktūriniais padaliniais. Sutiktina su tuo, kad regioniniai padaliniai yra savarankiški padaliniai, tačiau pagrįstai kyla klausimas, ar jie pakankamai savarankiški vykdyti viešųjų pirkimų funkcijas, neturėdami viešųjų pirkimų poskyrių, o tik pavienius paskirtus darbuotojus. Sistemiškai analizuojant viešuosius pirkimus reglamentuojantį VMU vidinį teisinį reguliavimą, darytina prielaida, kad VMU Viešųjų pirkimo skyriaus nuostatų¹⁶ 6.5 papunktyje įtvirtinta funkcija – *pagal kompetenciją analizuoti ir vertinti kitų VMU skyrių / struktūrinių padalinių pirkimo organizatorių (iniciatorių) teikiamų viešųjų pirkimų dokumentų atitiktį viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams* – įgalina centrinį padalinį atlikti tokio pobūdžio kontrolės veiksmus. Nors pažymėtina, kad cituojamas teisės aktas nedetalizuoja aptariamų funkcijos vykdymo, t. y. nėra numatytų nei viešųjų pirkimų dokumentų vertinimo, analizavimo periodiškumo, apimties ir kitų kontrolės mechanizmo aspektų.

---

¹⁵ Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad viešojo pirkimo komisijos nariai, asmenys, perkančiosios organizacijos vadovo paskirti atlikti supaprastintus pirkimus (t. y. pirkimų organizatoriai), ir viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai privalo deklaruoti privačius interesus šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka, pateikdami privačių interesų deklaraciją.

Nuo 2020-01-01 interesus privaloma deklaruoti ir viešojo pirkimo, pirkimo, atliekamo vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiojo subjekto, koncesijos iniciatoriams.

¹⁶ Patvirtintų VMU direktoriaus 2021-02-19 įsakymu Nr. ĮS(E)-21-25.

PASIŪLYMAS:

1) VMU vidaus teisės aktuose įtvirtinti aiškų regioninių padalinių vykdomų viešųjų pirkimo kontrolės mechanizmą, kuriuo vadovaujantis būtų atliekama periodinė minėtų padalinių vykdomų viešųjų pirkimų kontrolė ir priežiūra (viso pirkimo proceso ar atskirų jo dalių).

2.8. Antikorupcinio požiūriu ydingas pretenzijų nagrinėjimo mechanizmas, nepakankamai atskirtas funkcijų vykdymas.

Pagal 2018 m. Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašo nuostatas „*pretenziją nagrinėja pirkimų vykdytojas, tačiau VMU direktorius turi teisę tam paskirti kitą asmenį arba sudaryti specialią komisiją*“. Naujos redakcijos Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašo 1 priedo 19 punkte nustatyta, kad „*pirkimo vykdytojas gautą tiekėjo pretenziją dėl pirkimo nagrinėja savarankiškai, visais atvejais apie gautą pretenziją informuoja pirkimo iniciatorių. Jei pretenzija susijusi su techninės specifikacijos reikalavimais, atsakymo projektas rengiamas kartu su pirkimo iniciatoriumi*“.

Susipažinus su VMU centrinio padalinio gautomis ir išnagrinėtomis pretenzijomis, nustatyta, kad praktikoje pretenzijas nagrinėja pats vykdytojas – viešųjų pirkimo komisija arba asmuo, kuriam pavesta vykdyti konkretų viešąjį pirkimą. Regioniniuose padaliniuose (pvz., VMU Kretingos padalinyje) pasitaiko atvejų, kai viešųjų pirkimų ir pretenzijų nagrinėjimo komisija yra viena komisija, sudaryta iš tų pačių darbuotojų. Taigi, susiklosto situacija, kai asmuo (arba viešųjų pirkimų komisija) nagrinėja ginčus, kilusius dėl jų pačių priimtų sprendimų arba vykdomų veiksmų. Ypač tokios situacijos dažnos regioniniuose padaliniuose, kur žmogiškieji ištekliai yra riboti, todėl juose regioninio padalinio vadovo įsakymu tie patys asmenys skiriami viešųjų pirkimų organizatoriais, iniciatoriais, viešųjų pirkimų komisijos ir pretenzijų nagrinėjimo komisijos, projekto konkurso vertinimo komisijos nariais, sutarčių vykdymo stebėtojais (konkretūs pavyzdžiai buvo minimi šioje korupcijos rizikos analizėje, pvz., Kuršėnų, Kretingos ar kituose renginiuose padaliniuose).

Atkreiptinas dėmesys, kad VMU centrinis padalinys neturi informacijos apie regioniniuose padaliniuose gautas pretenzijas dėl jų vykdomų viešųjų pirkimų procedūrų. Regioniniuose padaliniuose pretenzijos nagrinėjamos taip pat, tai yra dėl savo pačių veiksmų. Atsižvelgiant į tai, kad tokiuose padaliniuose žmogiškųjų išteklių skaičius nėra didelis, tie patys asmenys inicijuoja pirkimus, juos organizuoja, vykdo, atlieka sutarčių vykdymo priežiūrą bei nagrinėja gautas pretenzijas, tokia situacija antikorupcinio požiūriu laikytina ydinga ir taisytina.

Išvada. VMU nėra sudarytos nešališkos, objektyvios pretenzijų nagrinėjimo komisijos, kuri būtų sudaryta iš tiesiogiai viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių asmenų. Pažymėtina, kad VMU centrinės administracijos padalinys gali turėti pakankamai žmogiškųjų išteklių tokiai komisijai ar

kelioms komisijoms sudaryti, kurios nagrinėtų pretenzijas regioninių padalinių ir centrinės administracijos padalinio vykdomų viešųjų pirkimų.

PASIŪLYMAI:

1) Siekiant užtikrinti objektyvų ir nešališką gautų pretenzijų nagrinėjimą ir sprendimų dėl jų priėmimą, sudaryti pretenzijų nagrinėjimo komisiją.

2) Papildyti Viešųjų pirkimo organizavimo tvarkos aprašą ir įtvirtinti pretenzijų nagrinėjimo komisijos narių teises, pareigas, atsakomybę, pretenzijų nagrinėjimo tvarką ir kt.

2.9. Viešųjų pirkimų kontrolės sistema neapima visų viešųjų pirkimų etapų kontrolės.

Išanalizavus VMU viešųjų pirkimų kontrolę reglamentuojančius teisės aktus, susipažinus su teisės normų praktiniu įgyvendinimu¹⁷, darytina išvada, kad VMU viešųjų pirkimų kontrolė apima tik kai kurias pirkimų dalis, labiausiai koncentruojamasi į jau įvykdytas procedūras, sutarties vykdymą. Inicijavimo procese dėmesys labiau skiriamas didelės vertės pirkimams – vertinama visų VMU vykdomų pirkimų, viršijančių 300 000,00 eurų sumą be PVM, nustatytas sąlygas.

Analizuojant VMU vykdomus viešuosius pirkimus, darytina išvada, kad kontrolės procedūros taip pat būtinos viešųjų pirkimų planavimo, sutarčių sudarymo procese, sutarčių vykdymo priežiūros procese. Dėl aktyvios ir nuolatinės kontrolės stokos viešieji pirkimai kai kuriuose etapuose gali būti neatsparūs korupcijai ir juose gali pasireikšti nesąžiningas elgesys, pavyzdžiui:

- nesant pakankamos viešųjų pirkimų planavimo kontrolės, galimi atvejai, kai į pirkimų planą įtraukiamos nebūtinios prekės, paslaugos ar darbai, o reikiami gali būti neįtraukiami;

- nesant ar esant nepakankamai viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo kontrolei, galimi atvejai, kai įmonės sudaromų sutarčių sąlygos neatitinka vykdytų pirkimų sąlygų;

- nesant ar esant nepakankamai viešųjų pirkimų sutarčių vykdymo priežiūros kontrolei, galimi atvejai, kai tiekėjams sąmoningai leidžiama sutartis vykdyti netinkamai;

- nesant ar esant nepakankamai viešųjų pirkimų sutarčių vykdymo priežiūros kontrolei, taip pat galimi atvejai, kai nepagrįstai (nesivadovaujant perkančiosios organizacijos interesais) pratęsimas sutarčių galiojimas ar keičiamos jų sąlygos.

Siekiant mažinti šio rizikos veiksnio įtaką viešiesiems pirkimams, viešųjų pirkimų planavimo, sutarčių sudarymo ir vykdymo priežiūros kontrolė taip pat turėtų patekti į viešųjų pirkimų kontrolės sistemą. Tokios kontrolės metu turėtų būti įvertinama, ar buvo patenkintas perkančiosios organizacijos konkrečių prekių, paslaugų darbų poreikis ir kokiomis sąlygomis.

---

¹⁷ CVPP IS skelbiama VMU pirkimų informacija bei dokumentais.

Išvada. Viešųjų pirkimų kontrolės sistema neapima planavimo, sutarčių sudarymo, sutarčių vykdymo priežiūros etapų, todėl šiuose etapuose yra didesnės galimybės ir sąlygos korupcijos rizikai pasireikšti.

PASIŪLYMAI:

1) Tobulinti VMU vidaus teisinį reglamentavimą ir:

- nustatyti praplėstas viešųjų pirkimų kontrolės ribas, kad prevencinė pirkimų kontrolė apimtų visus viešųjų pirkimų etapus, pradedant nuo pirkimų planavimo iki sutarčių vykdymo priežiūros;

- numatyti minimalų tikrinamų viešųjų pirkimų skaičių ir periodiškumą, pavyzdžiui, prevencinė kontrolė vykdoma ne rečiau kaip kartą per pusmetį (pvz., patikrinami ne mažiau kaip X pirkimų – iš jų ne mažiau kaip X pirkimai, kuriuos atlieka pirkimų organizatorius, ne mažiau kaip X pirkimai, kuriuos atlieka Viešųjų pirkimų komisija, atsitiktinės atrankos būdu pasirinkdama VMU pirkimų dokumentus, tikrindama jų atitiktį teisės aktų reikalavimams, nustatydamą ir vertindama galimus rizikos veiksnius).

3. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS)

Išanalizavus VMU veiklą viešųjų pirkimų organizavimo, vykdymo ir kontrolės veiklos srityse, darytina išvada, kad šiose srityse yra korupcijos rizika dėl šių korupcijos rizikos veiksnių:

1. Kritinės antikorupcinės pastabos:

1.1 Vienodos kai kurių procedūrų vykdymo praktikos stoka, naudojimasis pagreintu viešųjų pirkimų procesu, teisinio reglamentavimo išlygomis ar kai kuriomis palankiomis normomis, kartu nesant pakankamos ir griežtos šių procesų kontrolės ar valdymo mechanizmo, suponuoja aplinkybes korupcijai atsirasti ir sudaro sąlygas jai pasireikšti tiesiogiai ar netiesiogiai. Be to, žodinių sutarčių sudarymas po neskelbiamos apklausos pirkimo, laikytina antikorupciniu požiūriu ydinga praktika. Ydingumas pasireiškia tuo, kad tokiu būdu sudaromos galimybės dirbtiniam viešųjų pirkimų skaidymui sudarant sutartis su tais pačiais subjektais netgi tą pačią dieną dėl analogiškų prekių siekiant išvengti atskirų viešųjų pirkimų procedūrų. Taip pat perkančiajai organizacijai įsigijus prekes ar paslaugas ypač neskelbiamos apklausos būdu ir sudarius žodinę sutartį, praktiškai tampa sudėtinga vykdyti tokių sutarčių kontrolę bei pareikalauti tinkamo, sutarto paslaugos, darbų vykdymo, be to darbų apimtys gali kisti per sutartą laikotarpį, organizacijai gali atsirasti papildomos nenumatytos išlaidos ir tuo gali piktnaudžiauti tiek tiekėjas, tiek perkančioji organizacija. Būtent paminėto pirkimo būdo bei sutarties formos kombinacija viename pirkime gali sudaryti sąlygas nesąžiningam elgesiui pasireikšti (*motyvai išdėstyti 2.3–2.5 poskyriuose*).

1.2. Egzistuoja korupcijos rizika regioninių padalinių vykdomuose viešuosiuose pirkimuose (ypač nustatant viešojo pirkimo būdą, atrenkant tiekėjus, viešųjų pirkimų vykdymo etape), todėl pastariesiems reikia papildomos ir nuolatinės kontrolės. Nustatyti viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nuostatų neatitikimai ir galimi pažeidimai parodo, kad tiek teisinis reglamentavimas, tiek praktinis viešųjų pirkimų vykdymas bei kontrolės procesai yra tobulintini. Taip pat pastebima tendencija teikiant CVPP IS ataskaitas nenurodyti joje bendros vertės (nors ataskaitos turinys to reikalauja) vertės grafoje tiesiog žodžiais įrašant – supaprastintas pirkimas, taip pat neviešinti sudarytų sutarčių. Nustatytas atvejis, kai regioninio padalinio viešųjų pirkimų komisija veikė ir priėmė sprendimus neturėdama tam reikiamo kvorumo. Tokie aspektai kelia abejonių dėl viešųjų pirkimų vykdymo skaidrumo (*motyvai išdėstyti 2.6–2.7 poskyriuose*).

2. Kitos antikorupcinės pastabos:

2.1. Nesant aiškaus ir nedviprasmiško viešojo pirkimo būdo parinkimo mechanizmo sudaromos prielaidos korupcijos rizikai pasireikšti, lemia viešojo pirkimo skaidrumo ir lygiateisiškumo

principų pažeidimą. Be to, viešojo pirkimo būdo parinkimas, naudojantis informacine sistema, tačiau duomenis joje suvedant VMU atsakingam asmeniui, sudaro sąlygas dirbtiniam viešųjų pirkimų skaidymui ir ne visada optimalaus viešojo pirkimo būdo parinkimui bei jo vykdymui. Dėl to prekės, paslaugos ar darbai gali būti įsigijami ne racionaliomis, o dirbtinai sukeltomis sąlygomis (netinkamai pasirenkant viešojo pirkimo būdą, įsigyjant prekes ar paslaugas ne pagal poreikį ir pan.), o tai antikorupciniu požiūriu laikytina ydinga praktika (*motyvai išdėstyti 2.1 poskyryje*).

2.2. Viešųjų pirkimų centralizavimas vyksta vangiai, daugumą viešųjų pirkimų vis dar atlieka regioniniai padaliniai, įsigydami jiems reikalingas prekes, paslaugas ar darbus. Nėra aiškių kriterijų ir tvarkos, kaip parenkamas konkretus pirkimas centralizuotam įsigijimui, teisės aktai nereglamentuoja sprendimų dėl centralizuotų ir decentralizuotų pirkimų priėmimo mechanizmo, atsakingų asmenų. Iš turimų duomenų matyti, kad centralizuotų pirkimų procentas nėra didelis. Nesant nustatytos tvarkos, kaip parenkamas konkretus centralizuotai įsigytinas viešojo pirkimo objektas, sudaromos sąlygos, kad tam tikros prekės, paslaugos ar darbai sąmoningai nebus įrašyti į viešųjų pirkimų planą, įsigyjant reikiamas prekes, paslaugas ar darbus decentralizuotai, jie gali būti perkami didesne kaina ar netinkamai parinktu viešojo pirkimo būdu (*motyvai išdėstyti 2.2 poskyryje*).

2.3. VMU nėra sudarytos nešališkos, objektyvios pretenzijų nagrinėjimo komisijos, kuri būtų sudaryta iš tiesiogiai viešuosiuose pirkimuose nedalyvaujančių asmenų. Nuolat sukuriamos situacijos, kai asmuo (arba viešųjų pirkimų komisija) nagrinėja ginčus, kilusius dėl jų pačių priimtų sprendimų arba vykdomų veiksmų (*motyvai išdėstyti 2.8 poskyryje*).

2.4. Viešųjų pirkimų kontrolės sistema neapima planavimo, sutarčių sudarymo, sutarčių vykdymo priežiūros etapų, todėl šiose etapuose yra didesnės galimybės ir sąlygos korupcijos rizikai pasireikšti (*motyvai išdėstyti 2.9 poskyryje*).

3. Kitos pastabos:

Kitų pastabų ir pasiūlymų neteikiame.

4. PASIŪLYMAI¹⁸

Siekdami mažinti korupcijos riziką analizuotose veiklos srityse, siūlome:

1. Pasiūlymai atsižvelgiant į kritines antikorupcines pastabas:

1.1. VMU vidaus teisės aktuose įtvirtinti aiškų regioninių padalinių vykdomų viešųjų pirkimų kontrolės mechanizmą, kuriuo vadovaujantis būtų atliekama periodinė minėtų padalinių vykdomų viešųjų pirkimų kontrolė ir priežiūra (viso pirkimo proceso ar atskirų jo dalių).

1.2. Vidaus teisės aktuose nustatyti aiškia tvarką bei įmonės praktiką dėl pirkimui skirtos lėšų sumos atskleidimo. Apie suformuotą įmonės poziciją informuoti visus regioninius padalinius ir įpareigoti vadovautis praktikoje.

1.3. Atlikti žodinių sutarčių analizę ir įvertinti, kiek iš šių sutarčių galėjo būti sudarytos centralizuotai, rašytiniu būdu, ar racionaliai panaudotos ir naudojamos lėšos.

1.4. Įvertinti, ar visais atvejais VMU regioninių padalinių vykdytos pagreitintos viešųjų pirkimų procedūros buvo atliktos pagrįstai, vadovaujantis išimtiniais skubos atvejais. Svarstyti galimybes vidaus teisės aktuose detaliai reglamentuoti pagreitinto proceso taikymo aspektus, aplinkybes ir pan.

1.5. Įvertinti paminėtų viešųjų pirkimų vykdymo procesus, jų metu priimtus sprendimus ir nustatyti, ar nebuvo pažeistos Viešųjų pirkimų įstatymo bei VMU vidaus teisės aktų nuostatos. Nustačius pažeidimų, imtis priemonių juos suvaldyti bei taikyti atsakomybės priemones pažeidimus padariusiems asmenims.

1.6. Kiekvienam VMU padaliniui peržiūrėti savo įvykdytų viešųjų pirkimų ataskaitas ir užtikrinti, kad jose būtų pateikta visa teisės aktuose reikalaujama informacija, bei atkreipti dėmesį į sutarčių, pirkimų verčių nurodymą bei sutarčių skelbimą laiku.

1.7. Stiprinti viešųjų privačių interesų deklaravimo kontrolę, nustatyti priežastis, dėl kurių ne visi Kretingos regioninio padalinio viešųjų pirkimų ir pretenzijų nagrinėjimo komisijos nariai nedeklaravo savo interesų, įpareigoti visus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančius asmenis¹⁹, turinčius pareigą tai deklaruoti, pateikti privačių interesų deklaracijas.

2. Pasiūlymai atsižvelgiant į kitas antikorupcines pastabas:

---

¹⁸ Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, prašome per 3 mėnesius nuo šios išvados ir pasiūlymų gavimo dienos pateikti STT informaciją apie šioje išvadoje pateiktų pasiūlymų numatomą įgyvendinimą Jūsų įstaigoje.

¹⁹ Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 4 straipsnio 1 d. nustatyta, kad viešojo pirkimo komisijos nariai, asmenys, perkančiosios organizacijos vadovo paskirti atlikti supaprastintus pirkimus (t. y. pirkimų organizatoriai), ir viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai privalo deklaruoti privačius interesus šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka, pateikdami privačių interesų deklaraciją. Nuo 2020-01-01 interesus privaloma deklaruoti ir viešojo pirkimo, pirkimo, atliekamo vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiojo subjekto, koncesijos iniciatoriams.

2.1. Vidaus teisės aktuose aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyti viešojo pirkimo būdo parinkimo mechanizmą ir procedūras, įtvirtinti nuostatas apie sprendimus priimančius asmenis, taip pat viešojo pirkimo būdo pakeitimo ir kitus būtinus aspektus.

2.2. Esant aplinkybėms, kai iš anksto yra žinoma apie visų pirkimų poreikį ir apimtį, planuojamas pirkti tokias pačias prekes, paslaugas ar darbus, įpareigoti pirkimo vykdytoją kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti, ar nebus pažeidžiami VPI 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti skaidrumo ir lygiateisiškumo principai viešai nepaskelbus apie pirkimus ir nesudarius galimybių visiems norintiems dalyvauti pirkimuose ir pateikti pasiūlymus.

2.3. Svarstyti pagal galimybes atskirti viešųjų pirkimų inicijavimo ir priežiūros, organizavimo ir atlikimo, pasiūlymų vertinimo ir vykdymo kontrolės funkcijas ir jas pavesti skirtingiems vykdytojams.

2.4. Paspartinti viešųjų pirkimų centralizavimo procesą, pradedant nuo regioninių padalinių vykdomų mažos vertės pirkimų.

2.5. Nesant visiškai centralizuoto viešųjų pirkimų proceso, vidaus teisės aktuose nustatyti aiškia tvarka, kaip yra parenkamas konkretus centralizuotai įsigytinas viešojo pirkimo objektas. Pavyzdžiui, teisės aktuose galėtų būti nustatyti šie kriterijai: padalinių, kurie suplanavo vienodą poreikį, skaičius, pirkimo objekto parametrai yra universalūs ir tinka daugumai padalinių, ar centralizavus pirkimą bus gautas teigiamas masto ekonomijos efektas ir pan.

2.6. Tobulinti VMU vidaus teisinį reglamentavimą ir:

2.6.1. nustatyti praplėstas viešųjų pirkimų kontrolės ribas, kad prevencinė pirkimų kontrolė apimtų visus viešųjų pirkimų etapus, pradedant nuo pirkimų planavimo iki sutarčių vykdymo priežiūros;

2.6.2. numatyti minimalų tikrinamų viešųjų pirkimų skaičių ir periodiškumą, pavyzdžiui, prevencinę kontrolę vykdyti ne rečiau kaip kartą per pusmetį (patikrinami ne mažiau kaip X pirkimų – iš jų ne mažiau kaip X pirkimų, kuriuos atlieka pirkimų organizatorius, ne mažiau kaip X pirkimų), kurią atliktų Viešųjų pirkimų komisija, atsitiktinės atrankos būdu pasirinkdama VMU pirkimų dokumentus, tikrindama jų atitiktį teisės aktų reikalavimams, nustatydama ir vertindama galimus rizikos veiksnius.

2.7. Siekiant užtikrinti objektyvų ir nešališką gautų pretenzijų nagrinėjimą ir sprendimų dėl jų priėmimą, sudaryti pretenzijų nagrinėjimo komisiją.

2.8. Papildyti Viešųjų pirkimo organizavimo tvarkos aprašą ir įtvirtinti pretenzijų nagrinėjimo komisijos narių teises, pareigas, atsakomybę, pretenzijų nagrinėjimo tvarką.

Direktorius pavaduotoja

Rūta Kaziliūnaitė

Rengėja Olga Česonienė, tel. 8 618 87 909, el. p. olga.cesoniene@stt.lt

Rengėjos tiesioginis vadovas Domantas Lukauskas, tel. 8 656 60933, el. p. domantas.lukauskas@stt.lt

**ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI IR VERTINTI TEISĖS
AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA**

1. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas.
3. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. 1S-97 „Dėl mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais).
4. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2019 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. 1S-101 „Dėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. 1S-85 „Dėl Komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų aprašo ir komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis pavyzdinių protokolų formų patvirtinimo“ pakeitimo.
5. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 1S-94 „Dėl Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ (2019 m. sausio 24 d. įsakymo Nr. 1S-14 redakcija).
6. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos parengtos „Viešojo pirkimo ir pirkimo komisijos sudarymo ir jos veiklos organizavimo gairės“.
7. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos parengtos „Sutarčių keitimo gairės“.
8. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos parengtos gairės „Pirkimų organizavimas ir vidaus kontrolė“.
9. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos parengtos gairės „Viešojo pirkimo ir pirkimo komisijos sudarymas ir jos veiklos organizavimas“.
10. VMU direktoriaus 2018 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. ĮS-115 „Dėl Valstybinių miškų urėdijos viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašo, prekių, paslaugų ir darbų, kurių pirkimus gali atlikti Valstybinių miškų urėdijos regioniniai padaliniai, sąrašo ir viešųjų pirkimų organizavimo dokumentų formų patvirtinimo“.
11. VMU direktoriaus 2021 m. spalio 7 d. įsakymas Nr. ĮS(E)-21-183 „Dėl Valstybinių miškų urėdijos viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
12. VMU direktoriaus 2020 m. sausio 14 d. įsakymas Nr. ĮT(E)-20-2 „Dėl viešojo pirkimo komisijos sudarymo įsakymo formos patvirtinimo“.
13. VMU direktoriaus 2021 m. sausio 15 d. įsakymas Nr. ĮT(E)-21-10 „Dėl Valstybinės įmonės valstybinių miškų urėdijos pirkimo procedūrų vidutinės trukmės nustatymo“.
14. VMU direktoriaus 2021 m. kovo 19 d. įsakymas Nr. ĮS(E)-21-42 „Dėl Valstybinės įmonės valstybinių miškų urėdijos techninių specifikacijų rengimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
15. CVPP IS skelbiama VMU viešųjų pirkimų informacija.
16. Korupcijos rizikos analizės atlikimo metu elektroninio pašto adresu olga.cesoniene@stt.lt iš VMU gauta informacija ir atitinkami paaiškinimai.
17. VMU 2021-09-03 tiekėjų atrankos proceso ir sutarčių sudarymo vidaus audito ataskaita Nr. VD-21-736.
18. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos VMU pirkimų patikrinimo išvados.